

BROEDVOGELINVENTARISATIE

WESTERVELD

1993

Subgroep Avifauna

Dick A. Jonkers

Medewerkers

Aan de inventarisaties werkten de volgende personen mee:
N.J. Dwars, J. Harder, D.A. Jonkers, P. van der Poel, E. van der
Velden, A. Vermeule, F.H. van de Weyer en I. van Woersem.

© Copyright 1994 - Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

De produktie van deze uitgave kwam tot stand onder auspiciën van
het Biogeografisch Informatie Centrum (BIC) van het Informatie-
en Kennis Centrum (IKC) van het Ministerie van Landbouw, Natuur-
beheer en Visserij. (93.040)

Inhoudsopgave	blz.
1. Inleiding	5
2. Oppervlakte, ligging en eigendom	5
3. Terreinbeschrijving	5
4. Historie	7
5. Werkwijze bij de inventarisatie en uitwerking	8
6. Weersomstandigheden en zangactiviteit	8
7. Resultaten	9
7.1 Soorten en aantallen broedvogels	9
7.2 Bespreking van de soorten	9
7.3 Waarnemingen van niet-broedvogels	13
7.4 Overige faunistische en floristische waarnemingen	14
8. Vergelijking met eerdere inventarisaties	17
9. Interpretatie van de broedvogels op groepsniveau	17
9.1 Indicatorsoorten	17
9.2 Nestelplaatsen	18
10. Status van de broedvogelsoorten	18
11. Geraadpleegde literatuur	19
Samenvatting	20
Bijlagen	

1. Inleiding

Op verzoek van de Stichting Gooisch Natuurreservaat werd in het broedseizoen 1993 het Westerveld bij Hilversum door leden van de Vogelwerkgroep Het Gooi e.o. geïnventariseerd. Aanleiding voor het verzoek was de wens om de huidige waarde voor broedvogels vast te leggen. Tevens was het noodzakelijk om over een recente basis-kartering te kunnen beschikken, waarmee in de toekomst de effecten van het gevoerde beheer geëvalueerd kunnen worden. Verder is het begrijpelijk dat het publiek om openstelling van het gebied vraagt, terwijl de aard van de broedvogelbevolking dit misschien niet toe zou laten. De gegevens zouden aanleiding kunnen geven om het Westerveld tot rustgebied te verklaren.

2. Ligging, oppervlakte en eigendom

Het gebied ligt aan de Larenseweg, de rechtstreekse route van Hilversum naar Laren. Het wordt aan de westzijde begrensd door de bebouwing van de Erfgooierstraat, aan de noordzijde door de rand en de bebouwing van de Westerheide, aan de oostzijde door het licht beboste deel van de Westerhei en een deel van de dagcamping en voor de rest door de reeds eerder genoemde weg. De oppervlakte is iets meer dan 15 hectare en het eigendom berust bij het Goois Natuurreservaat. Het gebied is te vinden op de topografische kaart 32 West en de coördinaten zijn 141/472. Het vogelwerkgroepgebied-nummer is 065 C.

3. Terreinbeschrijving

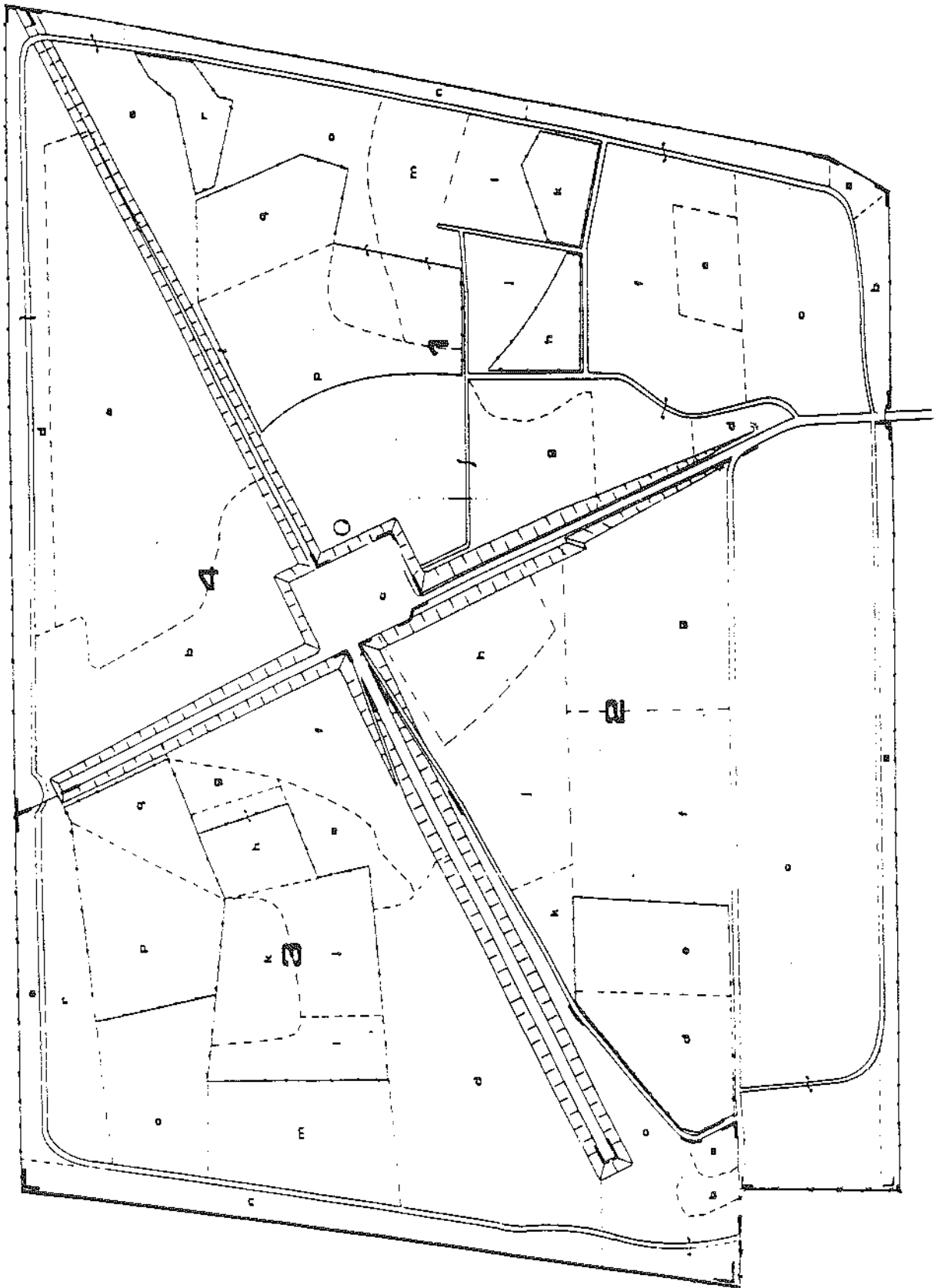
De Amsterdamse Waterleiding, de naam zegt het al, behoorde vroeger toe aan de gemeente Amsterdam. Sinds 1991 is het gebied in eigendom bij het Goois Natuurreservaat. De opstallen en het klinkerweggetje van het voormalige pompstation zijn inmiddels afgebroken.

Het is een bosgebied waardoor als een soort kruis langerekte brede sleuven met steile hellingen lopen (Figuur 1). Bij het kruispunt zijn deze hellingen het hoogst en naar de uiteinden toe lopen zij geleidelijk af en worden de sleuven minder diep. Langs de rand van het gebied loopt een pad; in het binnengebied bevinden zich slechts enkele paadjes. Langs de perceelranden bevinden zich plaatselijk open randjes. Omdat het gebied niet voor het publiek toegankelijk is, is het er zeer rustig. Aan de zuidzijde loopt de zeer drukke Larenseweg.

De beplanting bestaat uit gemengd loof/naaldhout in een verhouding van 2:3. Douglas, beuk, grove den en fijnspar voeren de boven-toon), maar ook berk, inlandse eik, Amerikaanse eik, Corsicaanse den, lariks, zeeden en zwarte els zijn aanwezig. De meeste opstanden zijn een menging van de vermelde soorten en incidenteel bevindt zich daartussen hulst, Amerikaanse vogelkers en accacia. Berk is de voornaamste menghoutsoort die als schermbeplanting is toegepast.

De leeftijd van de bomen is zeer variabel. Iets meer van een derde van de grove dennen is 85 jaar oud; van de rest loopt de leeftijd uiteen van 20-25 jaar. De daarop volgende oudste houtsoort is de beuk met 80 jaar en leeftijden van 20-65 jaar. De oudste douglas-sparren zijn 25 jaar de overige variëren van 8-10 jaar. De fijnsparren hebben leeftijden van 2-10 jaar. De overige boomsoorten zijn allen jonger dan 25 jaar.

Overzichtskaart van Westerveld

Een van de eerste beheersmaatregelen die door het Goois Natuurreservaat is genomen, was het verwijderen van de opgeschoten prunus uit de struiklaag. Deze maatregel was al voor het begin van de inventarisatie gerealiseerd. Een vak douglas was al voor de aanvang van de inventarisaties geblest, met de bedoeling hierin een dunning uit te voeren. Inmiddels is men in november 1993 met deze werkzaamheden begonnen.

De boomhoogte loopt sterk uiteen. Vijf hectare komt niet boven de acht meter; ruim een hectare valt in de hoogte van 8-15 m, circa 1,5 hectare tussen de 15 en 20 m en de overige bomen zijn hoger dan 20 meter. Een struiklaag is vrijwel nergens aanwezig; de kruidlaag ontbreekt vrijwel overal.

Achter de schutting die het gebied van de tuinen achter de huizen van de Erfgooiersstraat afgrenst lag hier en daar zwerfvuil, dat door de bewoners daar overheen was gegooid. Elders in het gebied werden op twee plaatsen ook hoopjes zwerfvuil aangetroffen. Een gat in de omrastering aan de noordzijde bij de Westerhei wees erop, dat er illegaal in het gebied gewandeld wordt, al zal dit waarschijnlijk slechts door een enkeling gedaan worden.

Er hing één nestkast in het gebied. Deze is een restant van de 30 kasten die er van 1969 t.e.m. 1971 door de vogelwerkgroep werden gecontroleerd. In de zuidoosthoek van het gebied zaten veel oude nestholten van spechten in de bomen.

4. Historie

Oorspronkelijk heette het gebied pompstation Westerveld en behoorde toe aan de gemeente Nieuwer Amstel, waarvan een deel rond 1900 aan de gemeente Amsterdam werd toegevoegd. In deze periode werd het gebied overgedragen aan de Gemeentewaterleidingen van Amsterdam, waarna het ook wel de Amsterdamse Waterleiding werd genoemd en ook als zodanig op kaarten werd aangeduid. Het inmiddels gesloopte pompstation was in 1886 gebouwd. De villa Westerveld, waarin vroeger de directeur van het pompstation woonde, stamt uit dezelfde periode.

Zestien bronnen leverden het drinkwater, dat met behulp van stoommachines die de pompen aandreven omhoog werd gehaald. Hiervoor werd jaarlijks zeer veel steenkool in open bakwagens per Gooise Moordenaar aangevoerd. Na de oorlog werden in het bos twee vakantiehuisjes voor het personeel gebouwd. Ook deze zijn reeds afgebroken. Een van de redenen om in de jaren tachtig het pompstation te sluiten was de nadering van een vuilwaterbel, de "Wolk van Hilversum" genoemd.

5. Werkwijze bij de inventarisatie en uitwerking.

Zoals tegenwoordig gebruikelijk is, werd de uitgebreide territoriumkartering (Hustings et al. 1985) gehanteerd. Verder werd ook de "Handleiding broedvogelonderzoek" (van Dijk, 1993) van SOVON gebruikt voor het vastleggen van de territoria.

In totaal werden van februari t.e.m. juni 14 inventarisaties uitgevoerd, waarvan twee al in februari voor het vaststellen van zeer vroeg zingende soorten als Glanskop en Boomklever (Tabel 1). Per hectare werden 148 minuten besteed, wat gelijk staat met bijna 25 uur per 10 ha. Het aantal uren dat werd geïnventariseerd werd, komt op het maximum van het aantal uren dat door Hustings et al. (1985) wordt aanbevolen. De geadviseerde tijd ligt tussen de 5-25 uur per 10 ha. Omdat het terrein niet groot was en de toegankelijkheid van alle percelen goed, kon uitstekend perceelsdekkend worden geïnventariseerd.

Tabel 1. Inventarisatieschema gedurende het broedseizoen 1993

Datum	Telduur in minuten	vroege ochtend	overdag
20 februari	120	X	
28 februari	180	X	
7 maart	170	X	
20 maart	75		X
21 maart	100	X	
3 april	165	X	
18 april	180	X	
24 april	210	X	
1 mei	120	X	
8 mei	240	X	
18 mei	180	X	
4 juni	210	X	
20 juni	109	X	
26 juni	165	X	

6. Weersomstandigheden en zangactiviteit

Op de eerste inventarisatiedag in februari viel er een regenbui-tje, dat echter geen invloed op de zangactiviteit had. Tijdens de tweede inventarisatie, die eind februari plaatsvond, lag er sneeuw en viel deze tijdens de ronde. De temperatuur lag op die ochtend net boven het vriespunt en er was weinig zang. De eerste inventarisatie in maart kenmerkte zich door motregen; bij de beide andere rondes was er een lichtbewolkte hemel. Vooral tijdens de laatste maartinventarisatie was er een grote zangactiviteit. Op 3 april vror het nog licht en hing er later een dichte mist.

De invloed daarvan op de zang was duidelijk merkbaar. Bij de twee andere inventarisaties was het weer goed en de zang navenant. Ook in mei en juni was het prima weer om te inventariseren. Op 26 juni viel er een lichte motregen, die de zang niet merkbaar beïnvloedde.

7. Resultaten

Hoe vroeg het ook was, altijd was er wel verkeer op de Larenseweg. Met het vorderen van de ochtend en het steeds drukker wordende verkeer, was het soms moeilijk om aan de zuidzijde de geluiden goed te horen. Per dag passeren zo'n 32000 voertuigen het gebied.

7.1 Soorten en aantallen broedvogels

In totaal werd het voorkomen van 28 verschillende soorten broedvogels vastgesteld, die samen 233 territoria bezetten (Figuur 2). Merel (31), Koolmees (28), Houtduif (27) en Winterkoning (20) waren de talrijkst voorkomende soorten. Alle overige soorten kwamen niet boven de tien broedparen. De dichtheid van alle soorten samen was 15 paren per hectare.

Hoewel de verscheidenheid niet groot was en er geen soorten van de huidige Rode Lijst in het gebied zijn vastgesteld, zijn er toch wel enkele soorten die het vermelden waard zijn. De Groene specht is een van die soorten en deze staat op de nominatie om op de herziene Rode Lijst die binnenkort uitkomt geplaatst te worden. Buizerd en Havik zijn twee niet alledaagse soorten die Westerveld bevolken. Niet alleen de hoogte van de bomen, maar ook de rust in het gebied zullen tot hun aanwezigheid hebben bijgedragen. De Fluiter is een andere soort, waarvan de aanwezigheid in het Gooi zich voornamelijk beperkt tot de landgoederen en parkbossen. De Glanskop is weliswaar een vrij schaarse tot vrij talrijke broedvogel tussen Vecht en Eem, maar het is wel een indicator voor oud en volgroeid loof- of gemengd bos.

7.2 Bespreking van de soorten

1. **Buizerd** 1 paar. Deze soort kwam met een paar voor. Opvallend is, dat hij samen met een andere toppredator - de Havik - in zo'n klein gebied broedde. Om ongewenst bezoek aan de lokatie te voorkomen (buizerds broeden soms jaren achtereen op hetzelfde nest) wordt de precieze plaats niet vermeld en is er ook geen territorium/nestkaart van gemaakt. Dit is ook bij de Havik het geval.

2. **Havik** 1 paar. Het is opmerkelijk dat deze soort, evenals de vorige zo dicht bij de bebouwde kom broedt. In tegenstelling tot de Sperwer, die voornamelijk op kleine zangvogels - veelal huismussen - jaagt en dit binnen de bebouwde kom doet, houdt de Havik het op grotere vogels van het buitengebied. Daartoe behoren ook wel postduiven die zich daar wagen. De volgende prooiïresten werden aangetroffen: Sperwer (1), Houtduif (5), Vlaamse gaai (1), Zwarte kraai (1), Merel (1) en Konijn (1). Van de laatste soort is het niet zeker of hij door de Havik is geslagen, of dat het om een konijn gaat dat door een Buizerd werd aangevreten. Een Sperwer als prooiïrest is niet zo vreemd als het lijkt. Bijlsma (1993) vermeldt voor de periode 1982 t.e.m. juli 1992 in Drenthe maar liefst 28 sperwers als prooiïen.

3. **Houtduif** 27 paren. De paren bevonden zich hoofdzakelijk in de percelen met douglas en fijnspar en in mindere mate in de Japanse lariks. In de percelen met oude hoge grove dennen en beuk en lariks kwamen bijna geen paren voor.

4. **Groene specht** 1 paar. Het enige paar had zijn domicilie in vak 1C, waar beuken van circa 60 jaar oud staan. Dit paar heeft de Westerheide als voornaamste voedselgebied en wordt daar geregeld waargenomen.

5. **Grote bonte specht** 4 paren. Drie van de vier paren zaten geconcentreerd rond het open stuk waar vroeger het pompstation stond. Hier bevinden zich vele oude beuken. Het vierde paar had zich in het zuidoostelijk deel gevestigd.

6. **Winterkoning** 21 paren. Bijna de helft van het aantal broedparen kwam in het oostelijk deel van het gebied voor. Verder was er een concentratie in vak 2C, een deel waar zich oude grove dennen en plaatselijke ondergroei bevinden.

7. **Heggemus** 1 paar. Ofschoon de inventarisaties vroeg genoeg in het jaar waren begonnen om de aanwezigheid van deze soort goed te kunnen vaststellen, kon slechts een paar worden opgespoord. In februari waren er op drie verschillende plaatsen zingende exemplaren, maar deze vielen buiten de datumgrens.

8. **Merel** 31 paren. In grote lijnen kwam de verspreiding van de Merel overeen met die van de Houtduif met concentraties in de dichte percelen met douglas en fijnspar. Het waren voor het grootste deel percelen waar de opstand zeer dicht was en de bomen nog niet zo oud waren. De dichtheid was hoog en wanneer het aantal paren geëxtrapoleerd zou worden, was de dichtheid 194 paren per 100 hectare. Daarmee zou Westerveld tot een van de gebieden behoren dat de hoogste dichtheden van het onderzoekgebied heeft.

9. **Zanglijster** 9 paren. Van de Zanglijster, waarvan men in een gebied als Westerveld ook een groot aantal en een hoge dichtheid zou verwachten was het aantal paren aanmerkelijk lager. Deze soort is wat kritischer dan de Merel. De territoria lagen in de volgende vakken:

fijnspar	1	douglas	3
grove den	1	Japans lariks	2
beuk	1	berk	1

10. **Roodborst** 26 paren. Deze soort zat regelmatig verspreid over het hele terrein. Het aantal broedparen in een gebied met zo weinig ondergroei is hoog voor een soort die in de kruidlaag of vlak boven de bodem broedt. De meeste paren hadden zich in de onmiddellijke nabijheid van de randen van de vakken gevestigd. Bij de vakken die zeer dichtbegroeid waren, waren de randen de plekken waar zich nog enige vegetatie op de bodem bevond.

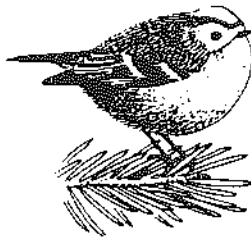
11. **Zwartkop** 8 paren. Een gering aantal paren, maar gezien de samenstelling van het gebied niet vreemd. Als struiklaagbroeder en broedvogel van jonge sparrenaanplanten en struwelen kon hij hier niet aan zijn trekken komen.

12. Tjiftjaf 9 paren. Voor de Tjiftjaf was het gebied op de meeste plaatsen niet open genoeg. De verdeling over de vakken was als volgt:

fijnspar	1	douglas	2
grove den	1	Japanse lariks	1
beuk	3	berk	1

13. Fluiter 1 paar. Het voorkomen van een paar fluiters was verrassend. Het is voor het eerst, dat hier een paar van deze soort werd vastgesteld. Ook elders in het Gooi en in het land werd opgemerkt, dat het een goed jaar voor fluiters was. In goede jaren vestigt de soort zich in gebieden die potentieel wel geschikt zijn, maar kennelijk in andere jaren niet tot de optimale biotopen behoren.

14. Goudhaantje 8 paren. Op een uitzondering na - een paar dat zich in een perceel Japanse lariks ophield - verbleven alle andere paren in opstanden met douglas en fijnspar.

15. Koolmees 28 paren. Voor een gebied met zo weinig oude bomen haalde de Koolmees een hoge score. Er hing slechts één nestkast en de mezen waren dus aangewezen op natuurlijke broedgelegenheid. Deze kwam plaatselijk in de oude beuken voor in de vorm van oude nesten van grote bonte spechten. Van een deel van de paren in de westrand (5) mag worden aangenomen, dat zij in de nestkasten in tuinen van aanwonenden broedden. Hun zangposten zaten echter in de bosrand.

16. Pimpelmees 10 paren. Bij de Pimpelmees was dit waarschijnlijk bij twee paren het geval. De verhouding Koolmees : Pimpelmees was in Westerveld 2,8 : 1. Meestal is dat 2 : 1.

17. Zwarte mees 10 paren. Van deze specifieke bewoner van naaldhout was de verdeling over de respectievelijke vakken als volgt:

douglas	3	fijnspar	1
grove den	2	lariks	3
beuk	1		

Het paar dat zich in het vak met beuken ophield, zal waarschijnlijk in de grove dennen hebben gebroed die ook in dit vak groeiden. De paren zaten geconcentreerd langs de sleuf die van zuidoost naar west loopt.

18. Kuifmees 8 paren. Ook deze soort was voor zo'n klein gebied als Westerveld goed vertegenwoordigd. De vakken met lariks waren favoriet; hier kwam de helft van het aantal vastgestelde paren voor. De verdeling over de vakken was als volgt:

douglas 1   fijnspar 1
lariks 4   beuk   2

Vermoedelijk gold ook voor deze kuifmezen dat zij in grove dennen tussen de beuken hun nestholte hadden.

19. Matkop 2 paren. De twee paren hadden kennelijk een gaatje gevonden in een vak met Corsicaanse dennen en een vak lariks. Evenals Kuifmees, Zwarte mees en Glanskop hakt de Matkop zelf zijn nesthol in zacht of vermolmd hout, maar broedt eveneens in muizengaatjes en onder boomwortels.

20. Glanskop 1 paar. Dit paar had een plaatsje gevonden in een 85 jaren oud perceel grove dennen. Het voorkomen past in het beeld van een soort die een voorkeur heeft voor bos met oude bomen.

21. Staartmees 2 paren. Staartmezen maken hun nest bij voorkeur in dichte coniferen. Beide paren werden in dicht naaldhout (fijnspar en douglas) vastgesteld.

22. Boomklever 2 paren. Een van de twee paren liet zich geregeld zien en horen. De paren bewoonden de plekken met beuken; het was de enige loofhoutsoort die geschikte woongelegenheid bood.

23. Boomkruiper 6 paren. Alle paren bevonden zich beneden de noord-zuidas, die gevormd wordt door de brede sleuven. Kennelijk boden de vakken met douglas ook mogelijkheden, want daarin kwamen twee paren voor. Drie paren hadden zich in perceel 2C gevestigd. Een bij uitstek geschikt deel, want oude grove dennen bezitten grote schorsplaten, waartussen altijd wel een spleet aanwezig is.

24. Vink 11 paren. Gemiddeld was op elke 1,5 ha een paar te vinden. De verdeling over de vakken met verschillende boomsoorten was als volgt:

douglas	1	grove den	3
jonge lariks	3	beuk	3
berk	1		

25. Goudvink 2 paren. Een van de twee paren hield zich op in een perceel douglas en werd daar tijdens de helft van het aantal bezoekenesignaleerd. Het andere paar, dat zich eveneens in een vak met douglas ophield werd minder waargenomen.

26. Zwarte kraai 1 paar. Slechts één paar van deze soort in een gebied dat aan de rand van de bebouwde kom ligt, aan een hei grenst en bovendien met zijn hoge bomen voldoende broedgelegenheid biedt is een klein aantal. Het is niet bekend of de Zwarte kraai in het gebied vervolgd wordt.

27. Ekster 1 paar. Ook deze soort had een wel heel lage bezettingsgraad. Het nest bevond zich in het zuidelijk deel dicht bij de bebouwing, die als foerageergebied dienst deed.

28. Vlaamse gaai 3 paren. Dit aantal zat vrij gelijkmatig over het gebied verspreid. De stand is in overeenstemming met de verwachting.

7.3 Waarnemingen van niet-broedvogels

1. **Grauwe gans** Op 20 juni vloog een exemplaar over het gebied.
2. **Sperwer** Aan de zuidoostzijde bevond zich een nest dat in het verleden waarschijnlijk door een Sperwer bewoond is geweest. Een ♀ vloog op 20 februari door het bos en op 28 februari werd een slapend exemplaar in de omgeving van een nest gezien.
3. **Boomvalk** Een exemplaar dat in de richting van de Westerhei vloog werd op 8 mei waargenomen en op 19 mei werden twee exemplaren gezien. In het verleden broedde de soort in Westerveld.
4. **Waterhoen** Op 3 april werd een overvliegend exemplaar gehoord. De combinatie van vliegen boven een bos en bovendien nog roepend doet het vermoeden rijzen, dat het hier om een jagende Ransuil ging.
5. **Houtsnip** In vak 1F hield zich op 20 maart een exemplaar op dat bij nadering wegvluchtte.
6. **Zwarte specht** Een oude nestholte werd in vak 1F gevonden. Op 21 maart werd een exemplaar waargenomen en op 8 mei was dat ook het geval.
7. **Merel** In vak 2D bevond zich op 20 februari een slaappleats van zes exemplaren. Verder werden verspreid in het terrein elf niet-zingende exemplaren gesignaleerd.
8. **Houtduif** Op 20 februari waren verspreid in het gebied 24 exemplaren aanwezig en sliep een groep van 18 exemplaren in vak 1 O. Een andere slaappleats was op 28 februari in vak 1K. Op 20 maart vlogen 5 exemplaren op uit vak 3P en op 24 april waren nog minstens 20 exemplaren slapend aanwezig in vak 1K.
9. **Koperwiek** Op 3 april werd een overvliegend exemplaar gehoord.
10. **Fitis** Een zingend exemplaar hield zich op 3 april in het gebied op.
11. **Kneu** Overvliegende exemplaren werden op 3 april gehoord.
12. **Vink** Groepjes vinken vlogen op 20 februari in het gebied rond. In totaal werden 74 exemplaren geteld. Vermoedelijk bevond zich op 28 februari een slaappleats in het noordoostelijke deel. Vijf exemplaren bevonden zich op 20 maart in vak 5C en op 21 maart vlogen twee exemplaren rond .
13. **Keep** Tien exemplaren vlogen op 20 februari over en op 28 februari bevond zich een aantal exemplaren tussen de vinken op een vermoedelijke slaappleats. Op 21 maart en 3 april vloog een exemplaar over en op laatstgenoemde datum vertoonden vier exemplaren met hun zang territoriaal gedrag.
14. **Groenling** Op 3 april vloog een roepend exemplaar over.
15. **Putter** Een roepend exemplaar vloog op 21 maart over.

16. **Sijs** Op 20 februari vloog een groepje van 6 exemplaren over. Op 28 februari bevond zich een groepje tussen de kepen en vinken op een vermoedelijke slaappleats.

17. **Kruisbek** Een groep van tenminste 15 exemplaren vloog op 20 juni in noordelijke richting. Het was een eerste teken van een naderende invasie.

18. **Spreeuw** In vak 1F was op 8 mei een exemplaar in de omgeving van de oude spechtengaten aanwezig.

19. **Kauw** Op 20 februari en 3 april vlogen roepende exemplaren over.

De waarnemingenlijst is niet groot. De dichte begroeiing laat weinig ruimte voor waarnemingen binnen het terrein en ook het zicht naar overvliegende exemplaren is minimaal.

7.4 Overige faunistische en floristische waarnemingen

Eekhoorn Behalve vraat van deze soort was er ook een waarneming van een exemplaar op 28 februari.

Konijn Er werden zowel sporen als een konijnehol aangetroffen. Het maximum aantal dat tijdens een inventarisatieronde werd aangetroffen was vier exemplaren.

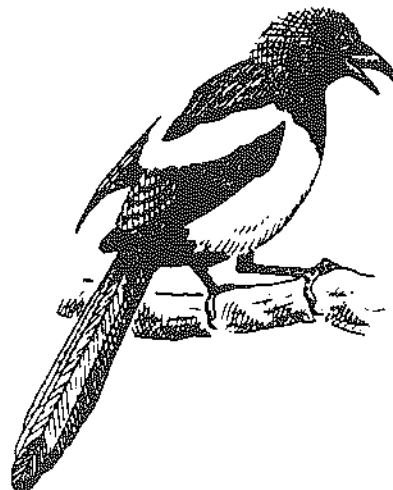
Haas Zowel op 7 maart als op 8 mei werd een exemplaar gezien.

Vos Uitwerpselen van deze soort werden zowel op 20 maart als op 20 april op twee verschillende plaatsen gevonden.

Rode bosmier Op 20 maart werd een nest in vak 4B aangetroffen.

Breedbladige wespenorchis Aan de rand van de vakken 1F/1E stond op 20 juni een exemplaar.

Eikvaren In vak 4B werd op 20 juni een exemplaar gevonden.

Figuur 2. Soorten en aantallen broedvogels in 1968, 1973 en 1993.

Soort	1968	1972	1993	Dichtheid per 10 ha
Wilde eend	1	0	0	n.v.t
Buizerd	0			0,62
Havik	0	0	1	0,62
Boomvalk	1	0	0	n.v.t
Fazant	6	3	0	n.v.t
Houtduif	10	10	27	18
Turkse tortel	1	0	0	n.v.t
Bosuil	0	1?	0	n.v.t
Groene specht	1	2	1	0,62
Grote bonte specht	1	1	4	2,5
Winterkoning	3	3	20	13,1
Heggemus	3	2	1	0,62
Zanglijster	1	0	9	5,6
Merel	7	20	31	19,4
Gekraagde roodstaart	5	5	0	n.v.t
Roodborst	5	3	26	16,3
Zwartkop	1	0	8	5,0
Tuinfluit	3	1	0	n.v.t
Grasmus	1	0	0	n.v.t.
Fitis	10	6	0	n.v.t.
Tjiftjaf	2	0	9	5,6
Fluiter	0	0	1	0,62
Goudhaantje	0	0	8	5,0
Koolmees	7	4	28	17,5
Pimpelmees	1	1	10	6,3
Zwarte mees	0	1	10	6,3
Kuifmees	2	1	8	5,0
Glanskop	0	0	1	0,62
Matkop	0	0	2	1,3
Staartmees	0	0	2	1,3
Boomklever	1	1	2	1,3
Boomkruiper	1	1	6	3,8

Groenling	1	0	0	n.v.t
Goudvink	0	0	2	1,3
Vink	1	2	11	6,9
Huismus	0	1	0	n.v.t
Ringmus	1	0	0	n.v.t.
Spreeuw	3	5	0	n.v.t.
Zwarte kraai	1	1	1	0,62
Ekster	2	7	1	0,62
Vlaamse gaai	1	6	3	1,4
Aantal soorten	30	23	28	

8. Vergelijkingen met eerdere inventarisaties

Qua soortenaantal is er vrijwel geen verschil met de resultaten van inventarisaties die in het verleden zijn uitgevoerd, al is het soortenspectrum wel wat anders samengesteld. Nieuwkomers zijn Buizerd, Havik, Goudvink en Fluiter. De drie eerstgenoemde soorten gaan ook op de meeste andere plaatsen in Nederland vooruit. De Fluiter maakte in het hele land een topjaar door, maar broedt normaliter niet in het gebied. Glanskop en Matkop waren eveneens nieuwe bewoners. Zij geven aan dat het gebied plaatselijk kenmerken vertoont van een oud bos, waarin de aftakelingsfase begint op te treden.

Soorten die verdwenen zijn Wilde eend, Boomvalk, Tuinfluiter, Grasmus en Fitis. De Boomvalk werd nog wel waargenomen en wordt jaarlijks in het broedseizoen boven de Westerhei signaleerd. De soort heeft in de omgeving dus nog een broedplaats. De drie andere soorten zijn representanten van de pioniersfase van een bos, of zoals de Tuinfluiter soorten van bossen met open ruimtes en struwelen. Uit de terreinbeschrijving van 1968 blijkt, dat er toen op een aantal plaatsen in de vorm van open plekken en lage vegetatie geschikte plekken waren.

Het totale aantal broedparen in 1968 bedroeg 84, in 1972 87 en in 1993 233. Ten opzichte van de vorige inventarisaties is het broedbestand dus bijna verdrievoudigd. Voor een niet onaanzienlijk deel zal het aantal broedvogels in deze tijd het gevolg zijn van de ontwikkeling van het bos. De bomen zijn ouder geworden, er kwamen gaten in en op de bodem kwam meer takhout te liggen. De populatiegroei die hiervan het gevolg is, is waarneembaar bij de Houtduif, Winterkoning, Merel, Roodborst, Zwartkop, Tjiftjaf, Kool- en Pimpelmees, Goudhaantje, Boomklever, Boomkruiper en Vink. De groei lijkt sterker dan zij in werkelijkheid is, doordat de criteria voor het vaststellen van territoria sinds 1985 verruimd zijn. Helaas zijn de oorspronkelijke gegevens van vroeger niet meer beschikbaar, zodat er ook geen aantallen berekend kunnen worden volgens de nu geldende criteria. Dat er een populatiegroei geweest is staat buiten kijf.

Van 1969-1971 hingen er nestkasten in het gebied, die gecontroleerd werden door R. de Wijs. In het totale aantal van 30 kasten was de bezetting gering. Het resultaat van 1969 was 1 paar Gekraagde roodstaart, 1 paar Koolmees en 1 paar Pimpelmees. In 1970 broedden er 1 paar Koolmees, 2 paren Pimpelmees, 1 paar Huismus, 1 paar Spreeuw en 1 paar Boomkruiper; in 1971 waren dat 2 paren Koolmees, 2 paren Pimpelmees, 1 paar Zwarte mees, 1 paar Gekraagde roodstaart, 1 paar Boomkruiper en 1 paar Huismus.

9. Interpretatie van de vogels op groepsniveau.

9.1 Indicatorsoorten

In de hiërarchie van de bosvogelgemeenschap komt een aantal soorten voor, die een belangrijke plaats innemen. Dit zijn de zogenaamde indicatorsoorten. Hun aanwezigheid is een graadmeter voor de kwaliteit van het bos. Kooyman (1978) vermeldt dat de Gooise bossen 27 indicatorsoorten bevatten. Op Westerveld komen hiervan elf soorten voor. Iets meer dan een derde van de broedvogelsoorten behoort dus tot de indicatorsoorten en wel Havik(1), Buizerd (1), Grote bonte specht (4), Boomklever (2), Fluiter (1), Kuifmees (8), Staartmees (1), Glanskop (1), Zwarte mees (10) en Goudvink (2).

9.2 Nestelplaatsen

Van hoog naar laag en ingedeeld naar plaats maken de vogels op verschillende niveaus hun nest. Op het laagste niveau wordt op of vlak boven de bodem in de vegetatie gebroed. Wat hoger is dat het geval in bomen of struiken en nog weer hoger in de kroon of in hollen, scheuren of takken. Op basis hiervan zijn de broedvogels ingedeeld als struik- en kruidlaagbroeder, hollenbroeder en boomlaagbroeders. Westerveld biedt het volgende beeld:

kruidlaagbroeder : Roodborst, Winterkoning, Tjiftjaf en Fluiter
struiklaagbroeder: Heggemus, Zanglijster, Merel, Zwartkop en Staartmees

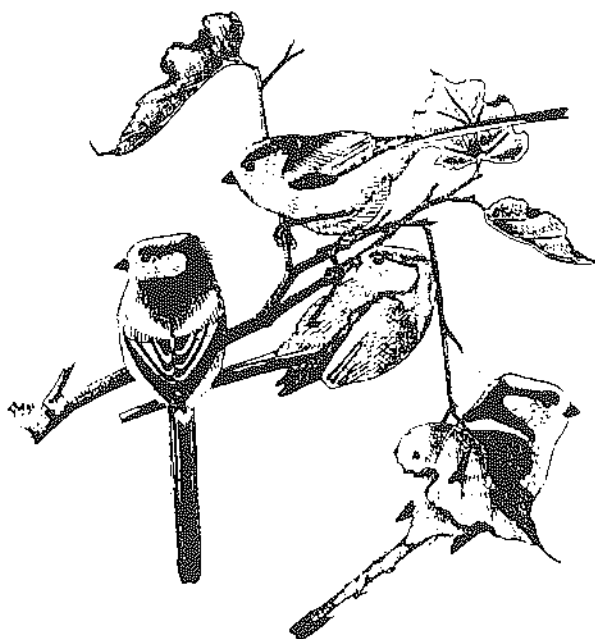
hollenbroeder : Groene specht, Grote bonte specht, Koolmees, Pimpelmees, Zwarte mees, Kuifmees, Glanskop, Matkop, Boomklever en Boomkruiper

boomlaagbroeder : Buizerd, Havik, Houtduif, Goudhaantje, Goudvink, Vink, Zwarte kraai, Ekster en Vlaamse gaai

In percentages uitgedrukt bezet de groep kruidlaagbroeders 24%, de struiklaagbroeders 21%, de hollenbroeders 30 % en de boomlaagbroeders 24% van het aantal territoria. De verschillende groepen hebben dus vrijwel ieder een gelijk aandeel. Het aantal soorten per groep vertoont duidelijke verschillen. De kruid- en struiklaagbroeders zijn ondervertegenwoordigd .

10. Status van de broedvogelsoorten

Het gebied herbergt soorten die overal verspreid voorkomen en soorten die slechts hier en daar aanwezig zijn. Om inzicht in de status van de vogels op Westerveld te krijgen werden de soorten naar hun talrijkheid ingedeeld in categorieën (Tabel 2.).

Tabel 2. Status van de broedvogels op Westerveld.

zeer schaars	schaars	vrij schaars	vrij talrijk	talrijk
Buizerd	Grote bonte specht	Zanglijster	Zwartkop	Houtduif
Havik	Matkop	Zwartkop		Winterkoning
Groene specht	Boomklever	Tjiftjaf		Merel
Heggemus	Goudvink	Goudhaantje		Roodborst
Fluiter	Vlaamse gaai	Pimpelmees		Koolmees
Glanskop		Zwarte mees		
Staartmees		Kuifmees		
Zwarte kraai		Boomkruiper		
Ekster				

Legenda: Zeer schaars 1 paar   Vrij talrijk 11-20 paren
 Schaars 2-5 paren   Talrijk 21-50 paren
 Vrij schaars 6-10 paren

11. Geraadpleegde literatuur

Bijlsma, R.G. 1993. Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem.

Dijk, A.J. van, 1993. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON, Beek-Ubbergen

Hustings, M.W.F., R.G.M. Kwak, F.P.M. Opdam & M.J.S.M. Reynen (eindredactie) 1985. Vogelinventarisatie. Natuurbeheer in Nederland. Deel 3. PUDOC, Wageningen.

Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken. 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Kooyman, J. 1978. Verzamelen en interpreteren van broedvogelgegevens. Provinciale Waterstaat van Utrecht. Afdeling Ecologie.

Samenvatting

Tijdens de inventarisatie in 1993 van het afgesloten terrein Westerveld werd het voorkomen van 28 verschillende broedvogelsoorten vastgesteld. Daaronder bevonden zich twee soorten roofvogels: de Havik en de Buizerd. De rust die in het gebied heerst en de leeftijd van de bomen spelen een belangrijke rol voor hun aanwezigheid zo dicht bij de bebouwde kom en de druk bezochte Westerveide.

Andere opmerkelijke soorten waren Fluiter en Glanskop, soorten die indicatoren zijn van oude gevarieerde bossen. Ook het voorkomen van de Goudvink werd geconstateerd.

Ondanks de vele hollen ontbraken spreeuwen, een verschijnsel dat op andere plaatsen in het land ook steeds meer wordt gesignaleerd. De talrijkste soorten waren in volgorde naar belangrijkheid Merel, Koolmees, Houtduif en Roodborst. Van deze soorten kwamen op het slechts 15 ha grote terrein vele tientallen paren voor.

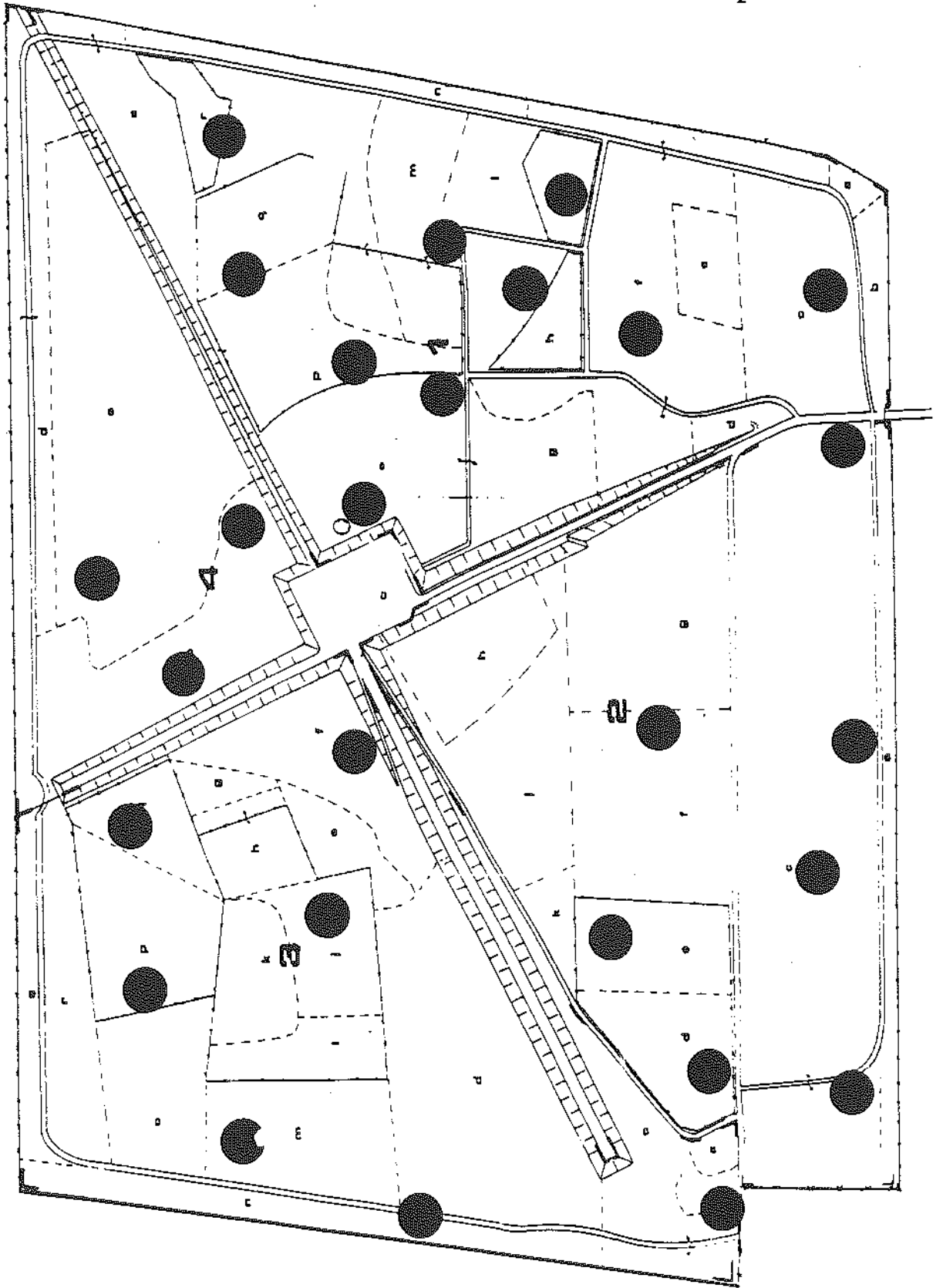

Bijlagen

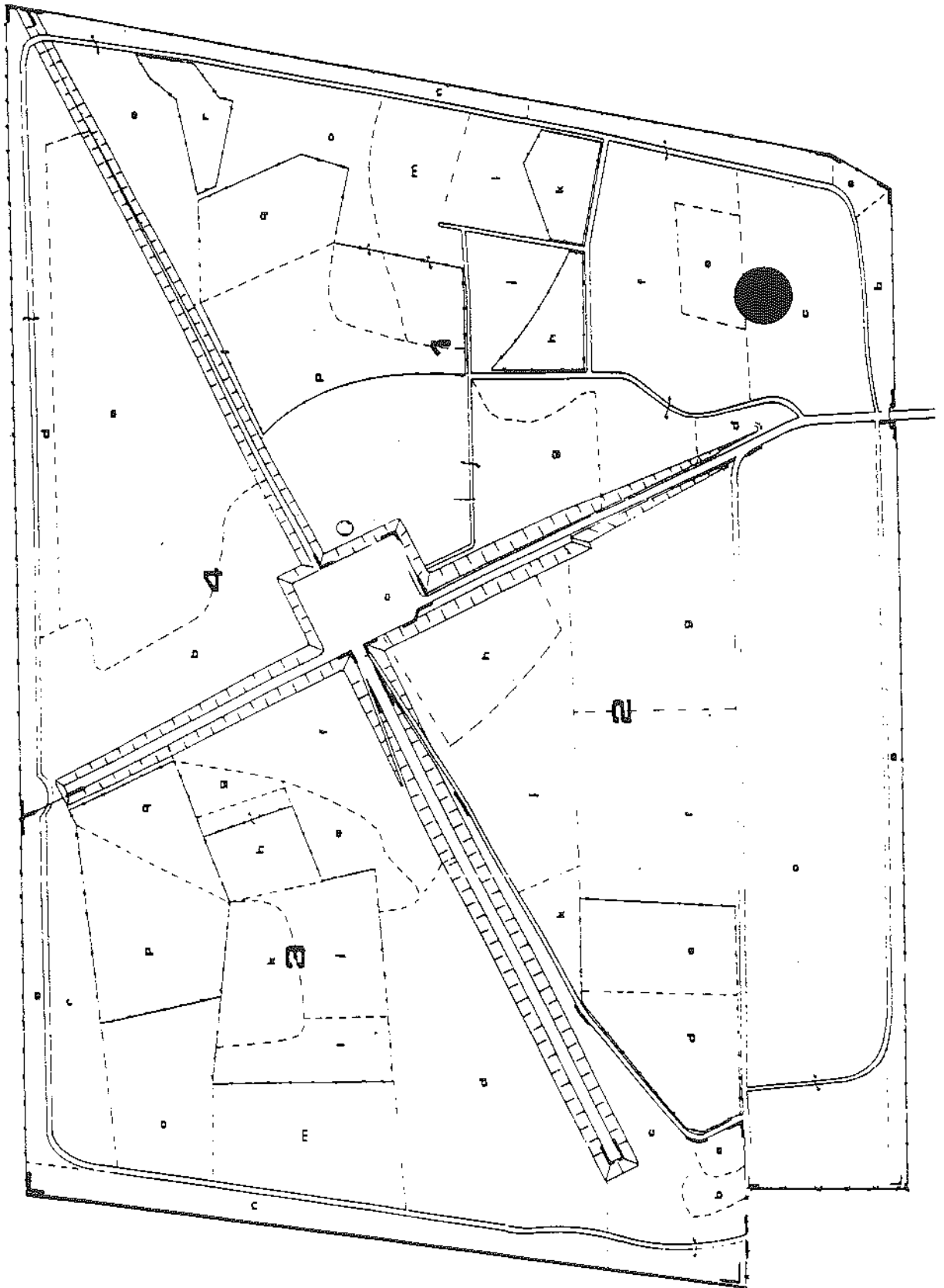

11
12

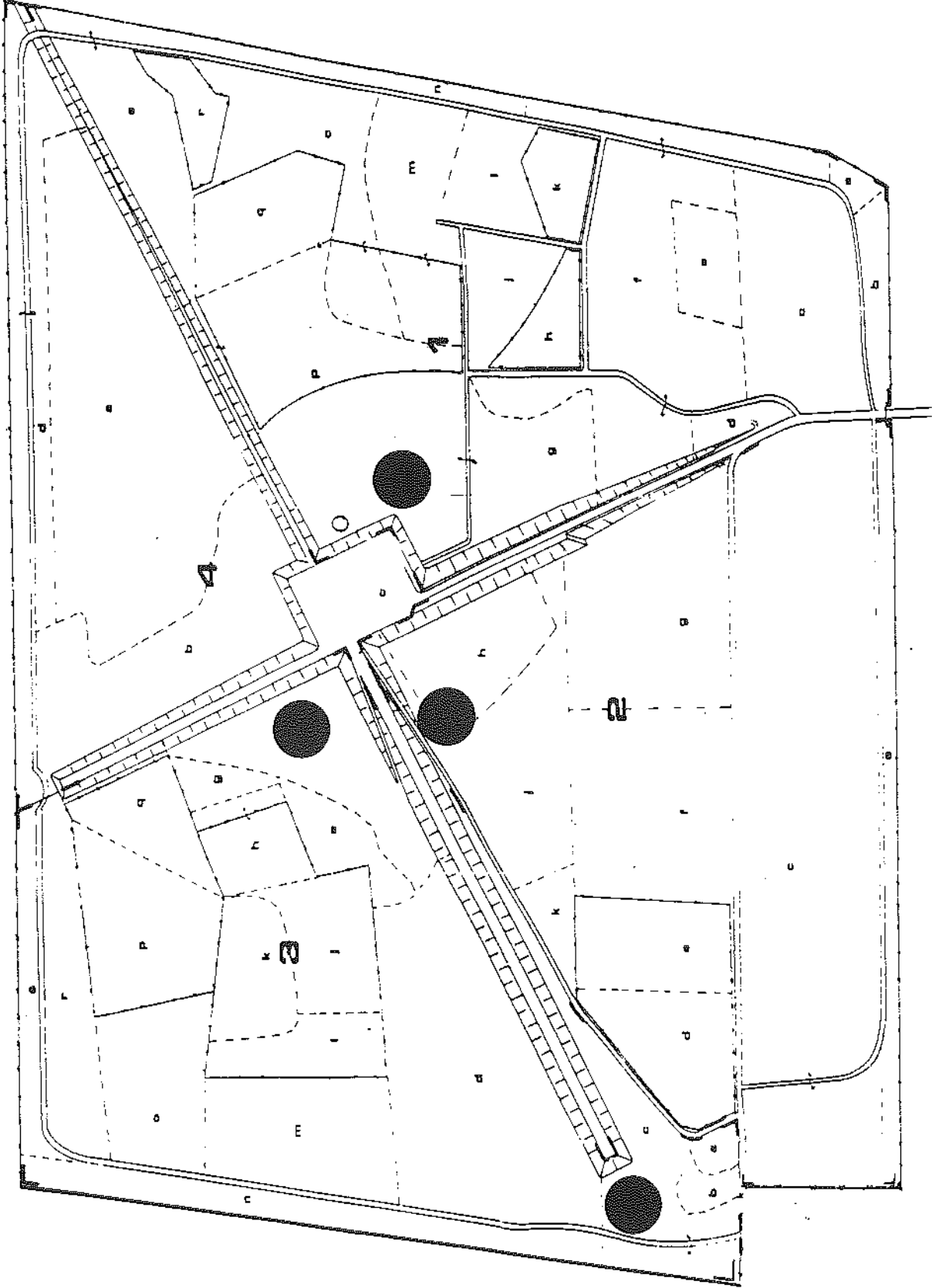
Houtduif 27 paren

Groene specht 1 paar

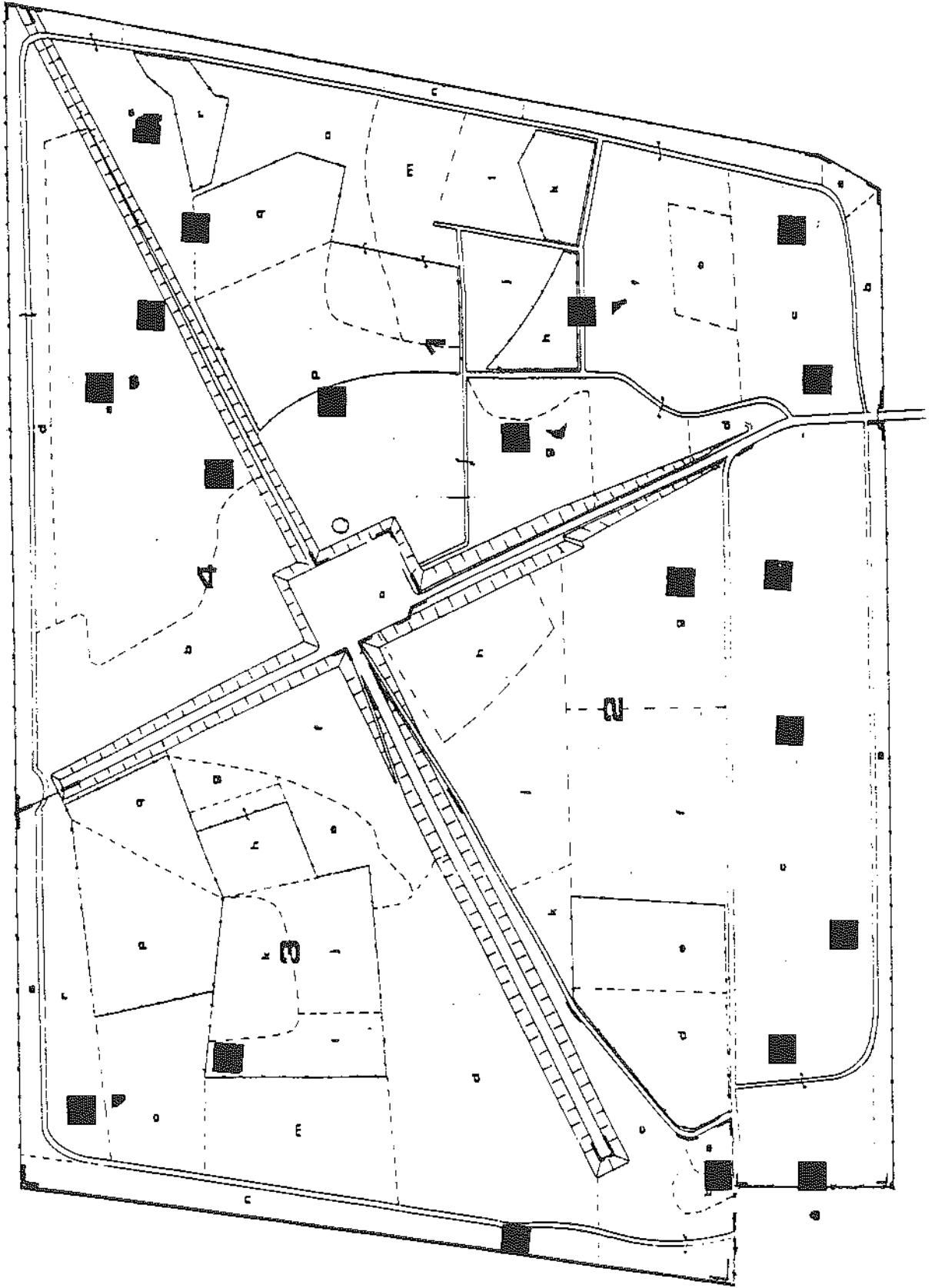

Grote bonte specht 4 paren

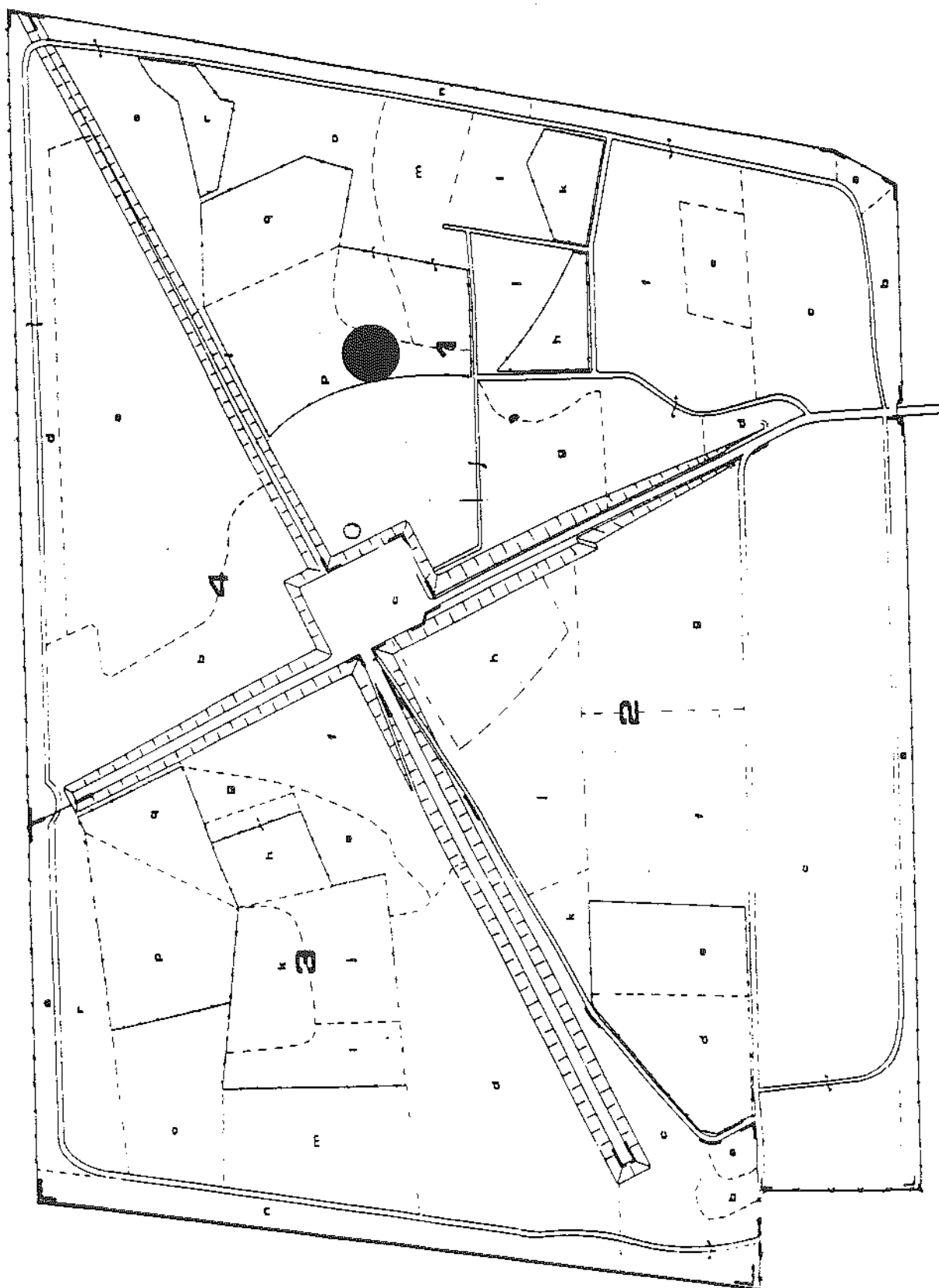

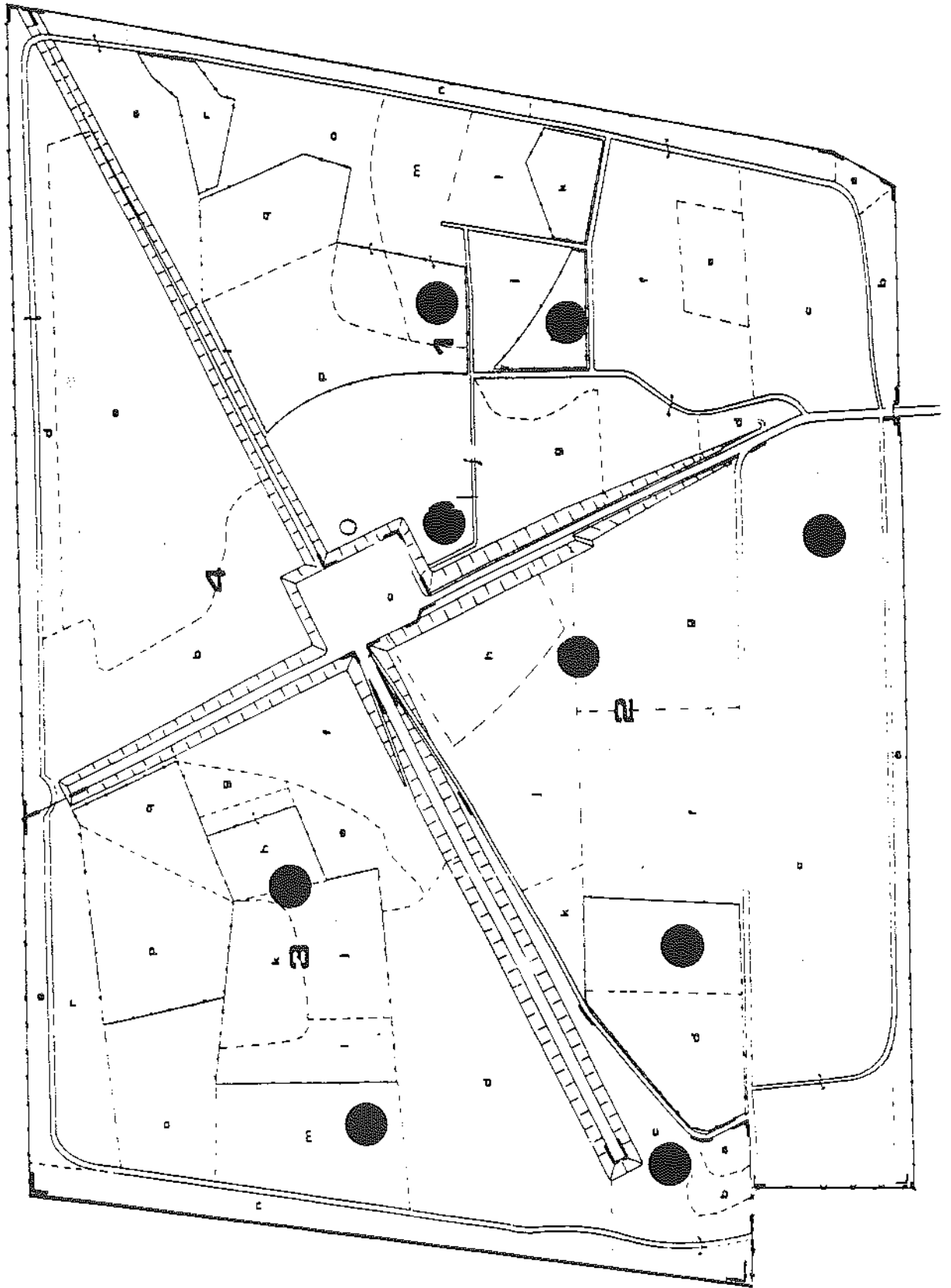
Winterkoning 20 paren

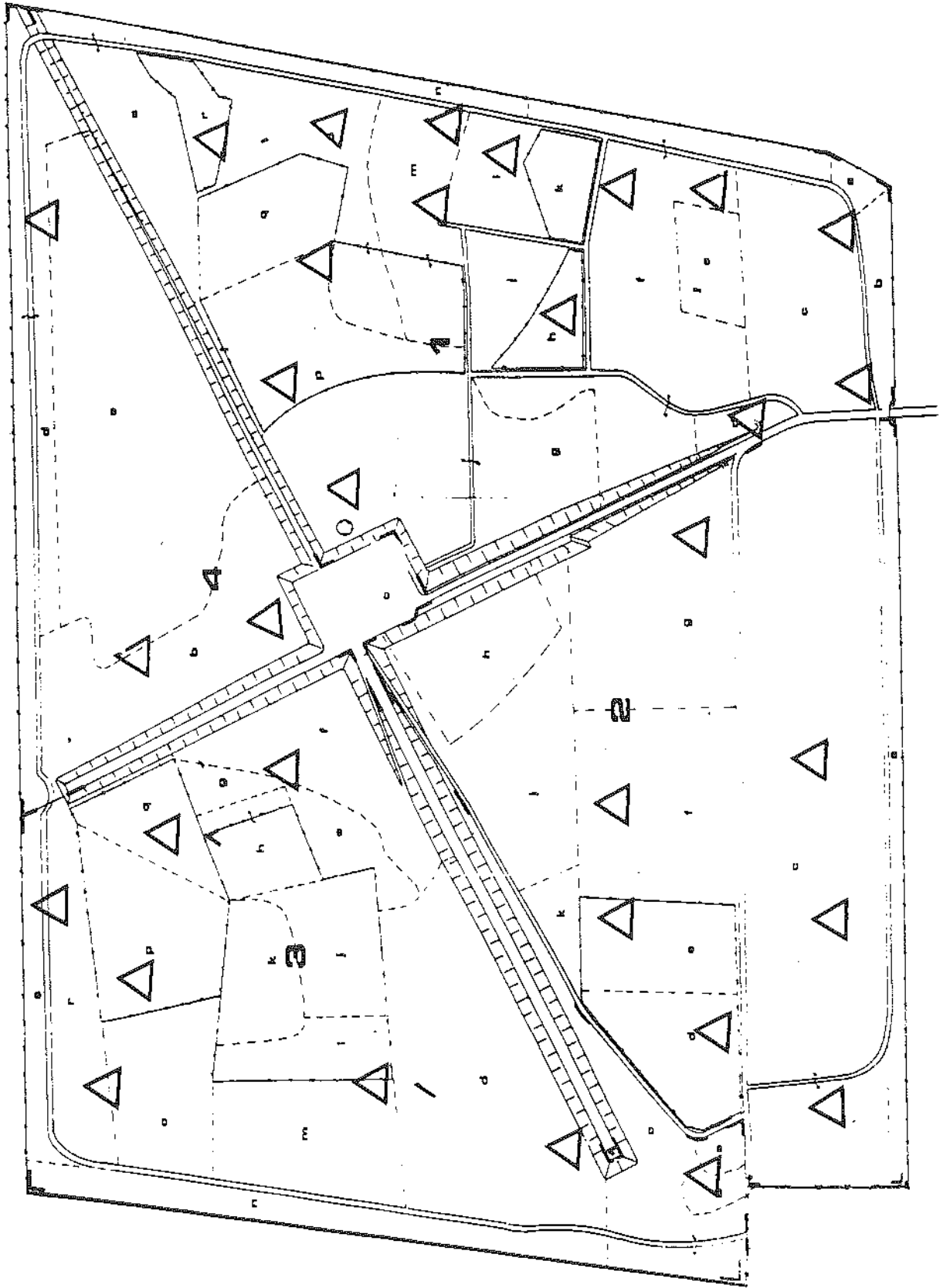

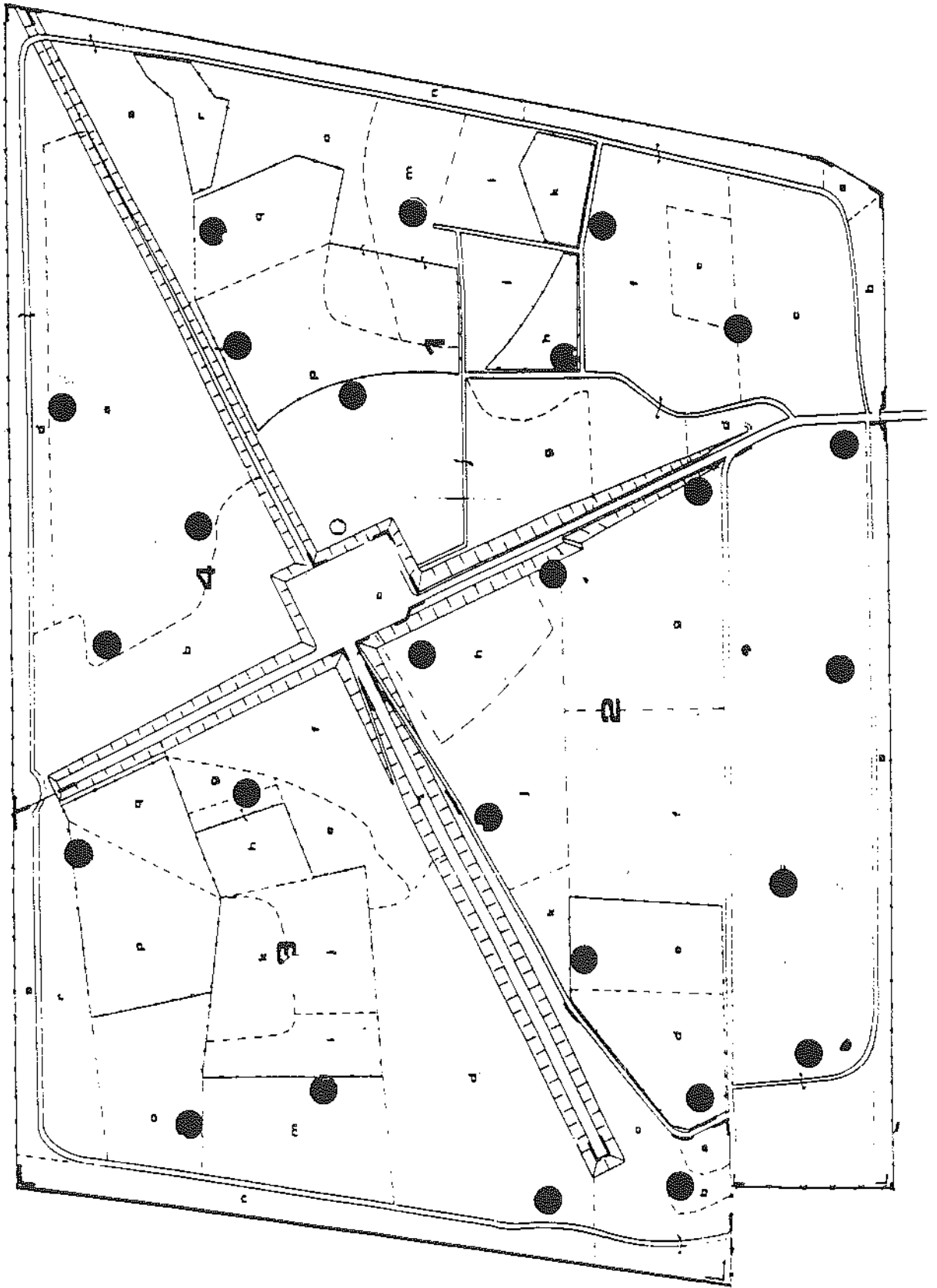
Heggemus 1 paar

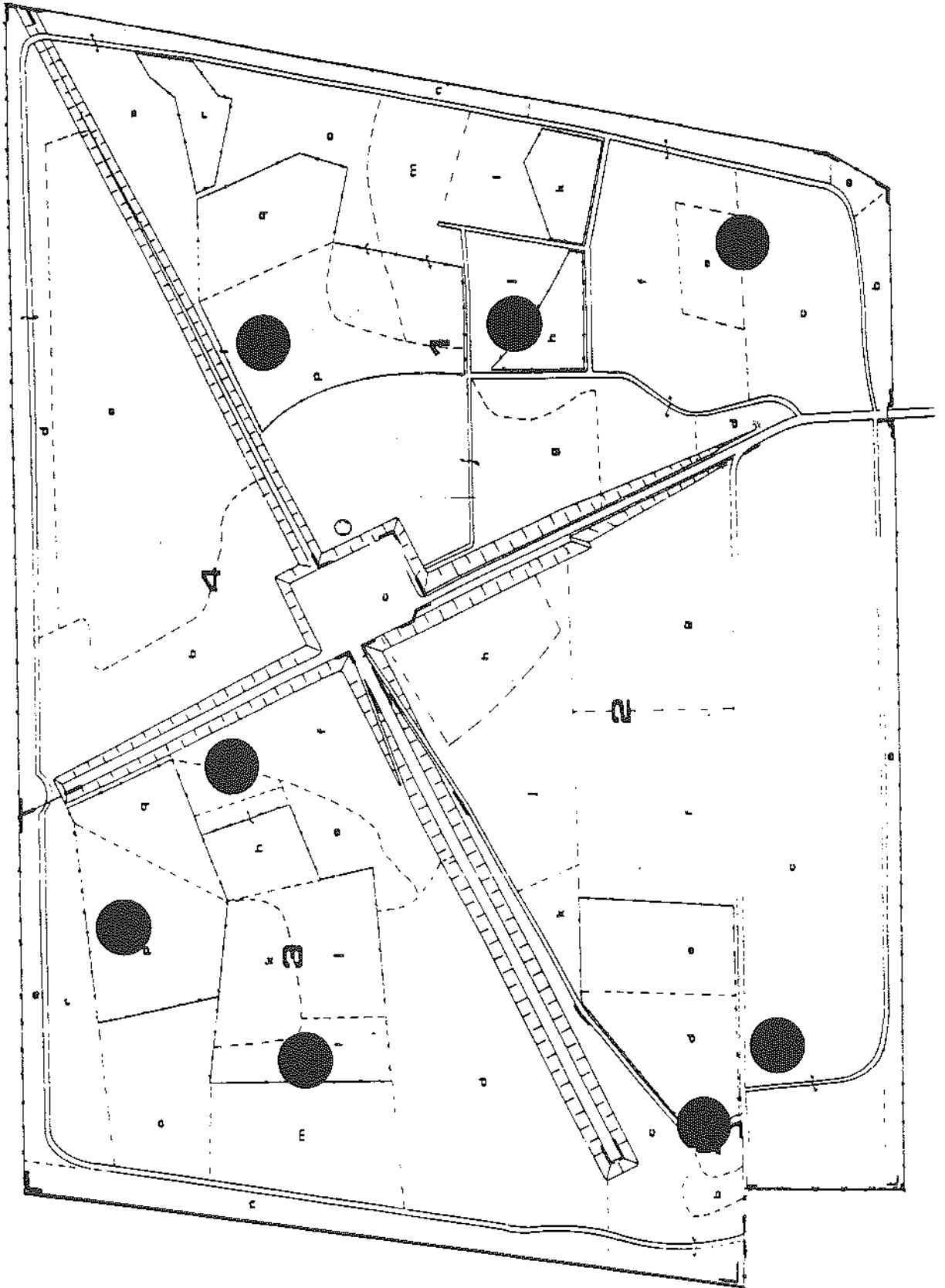

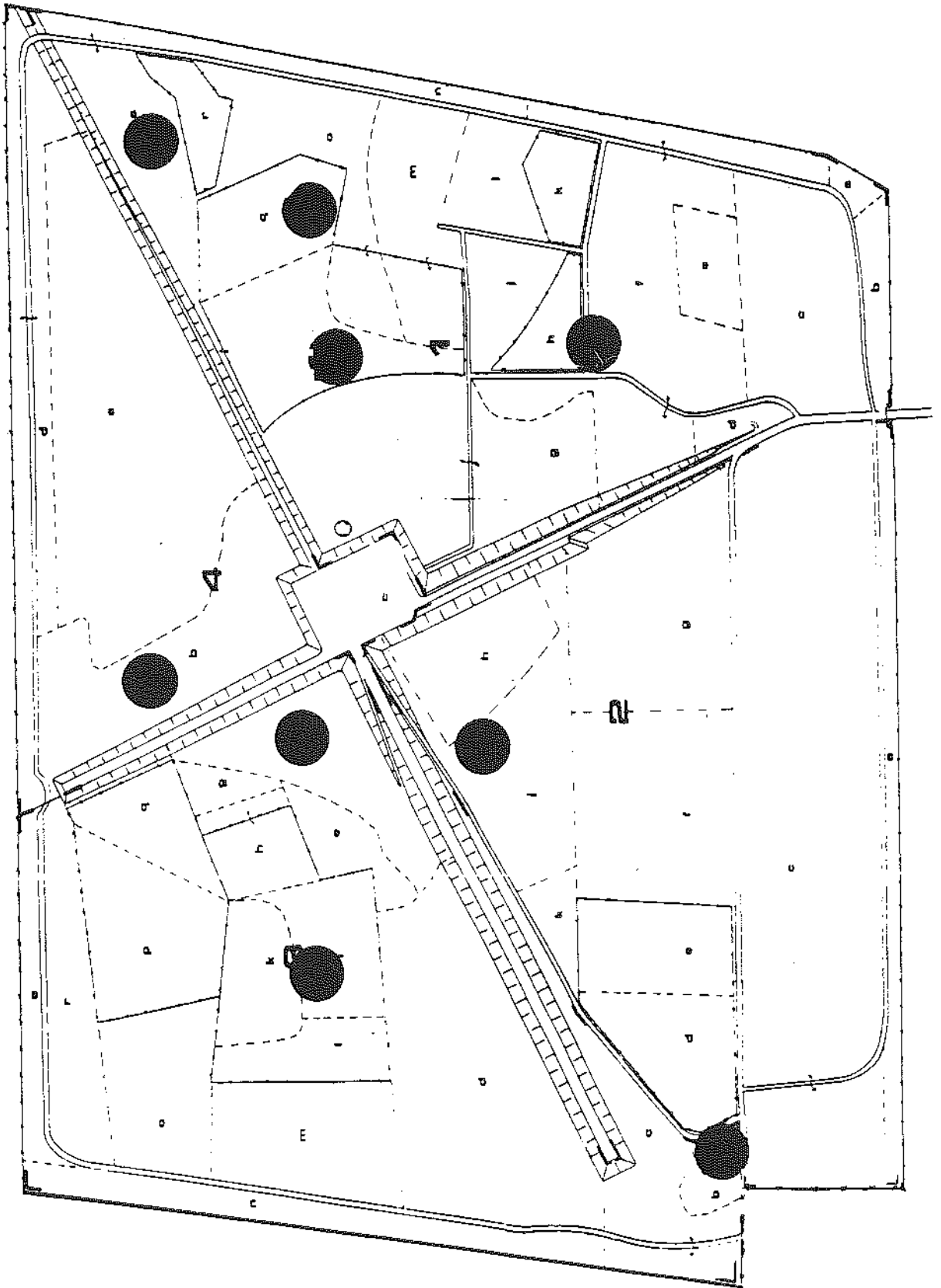
Zanglijster 9 paren

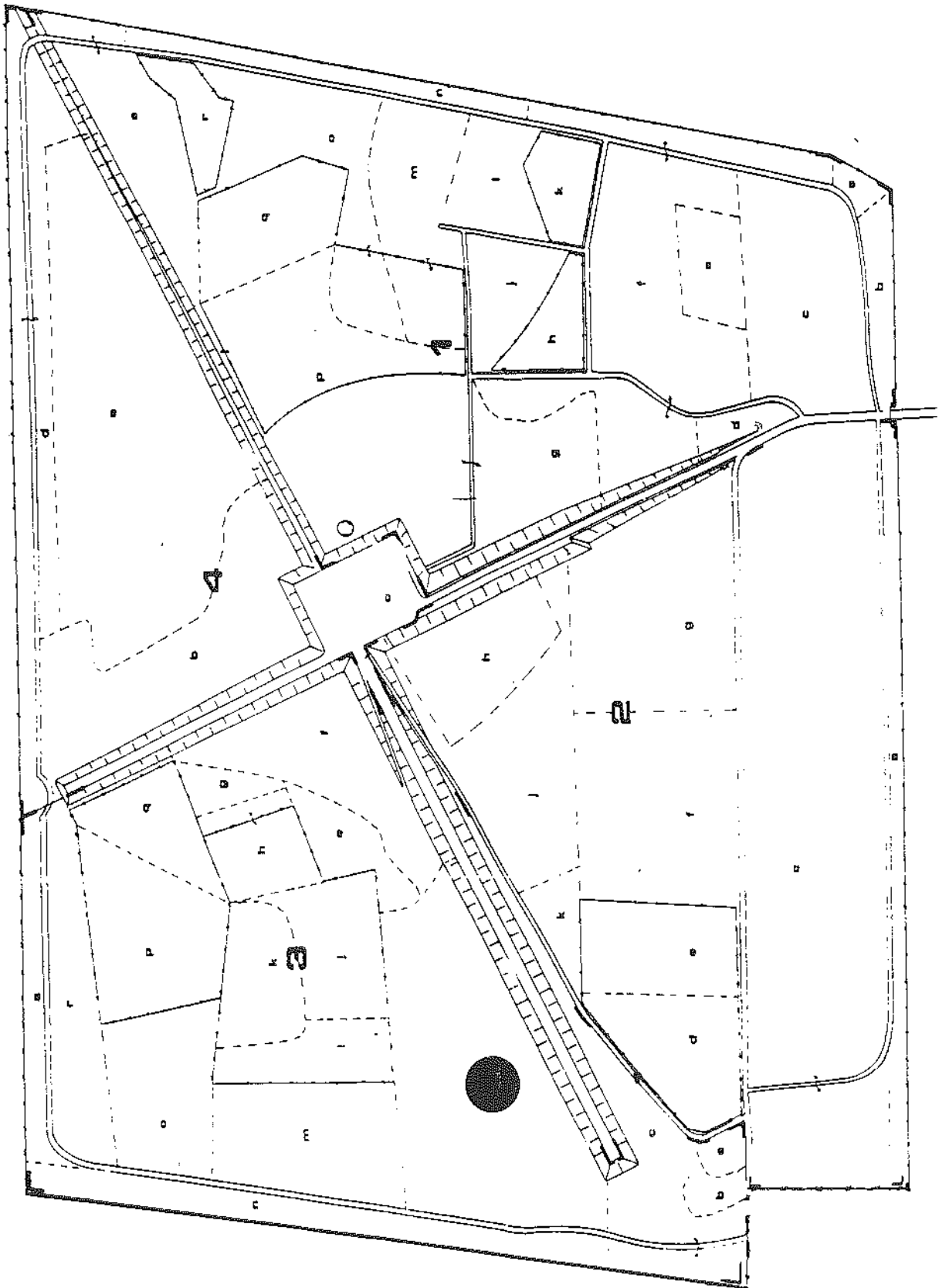

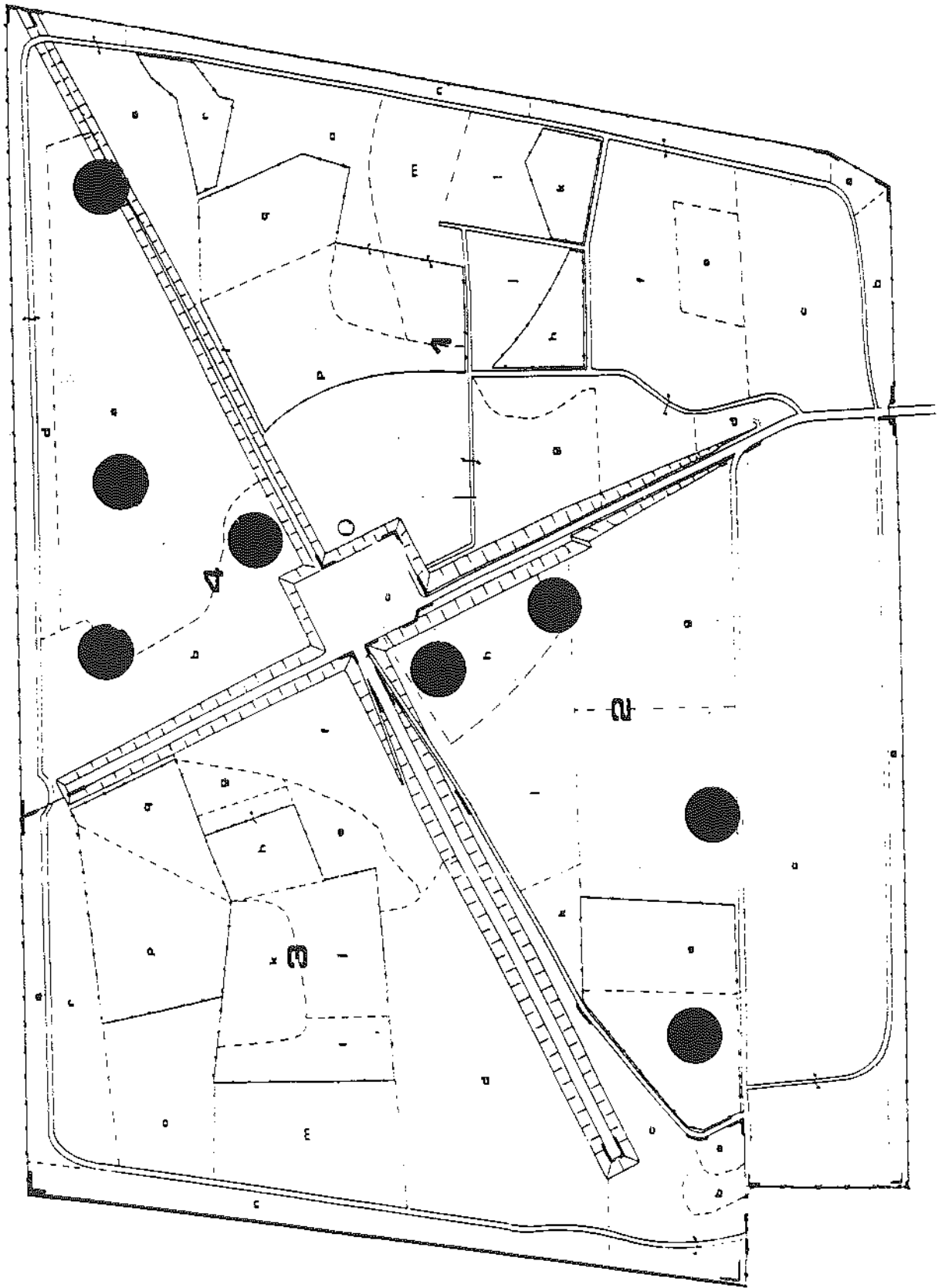

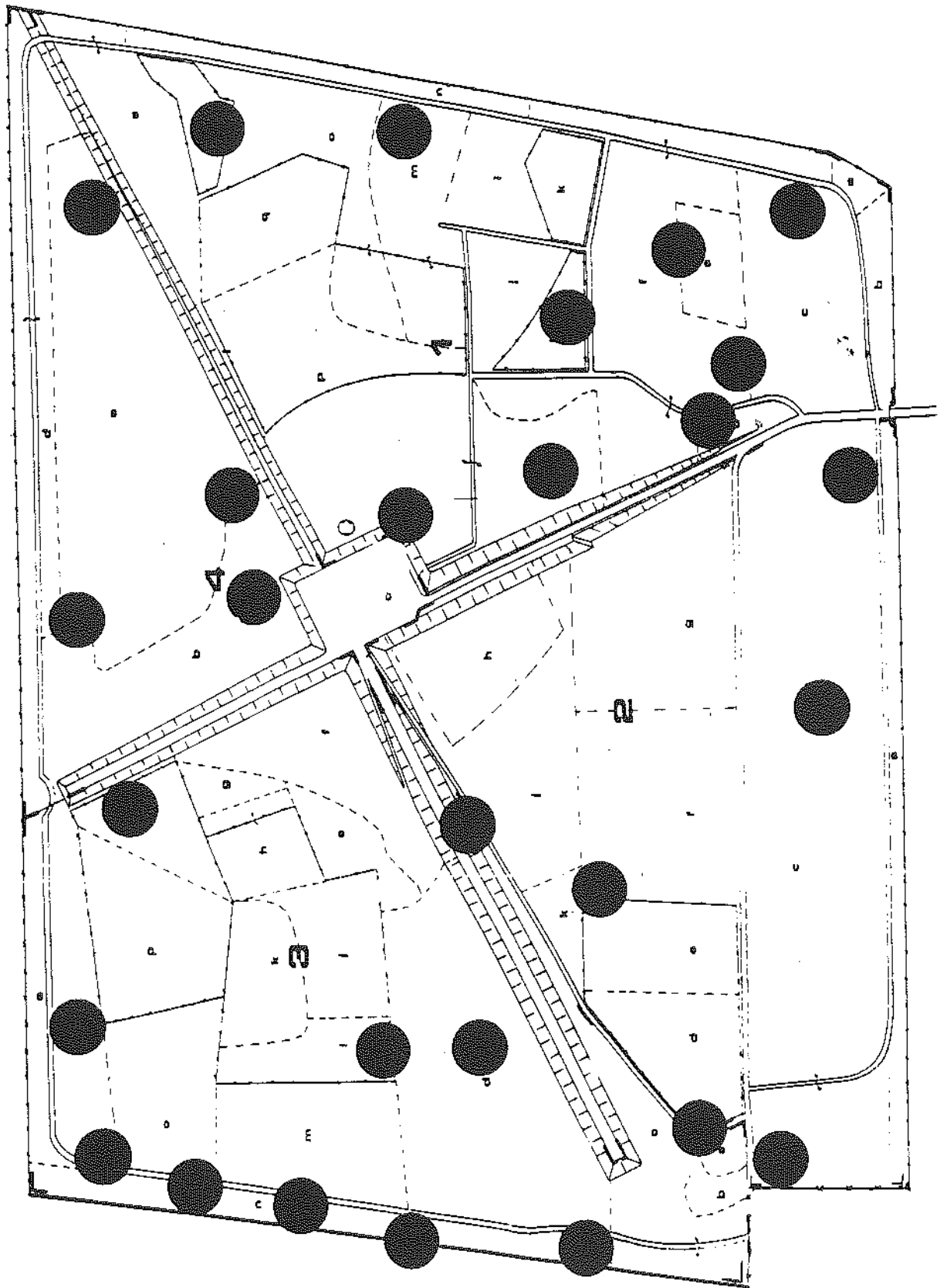

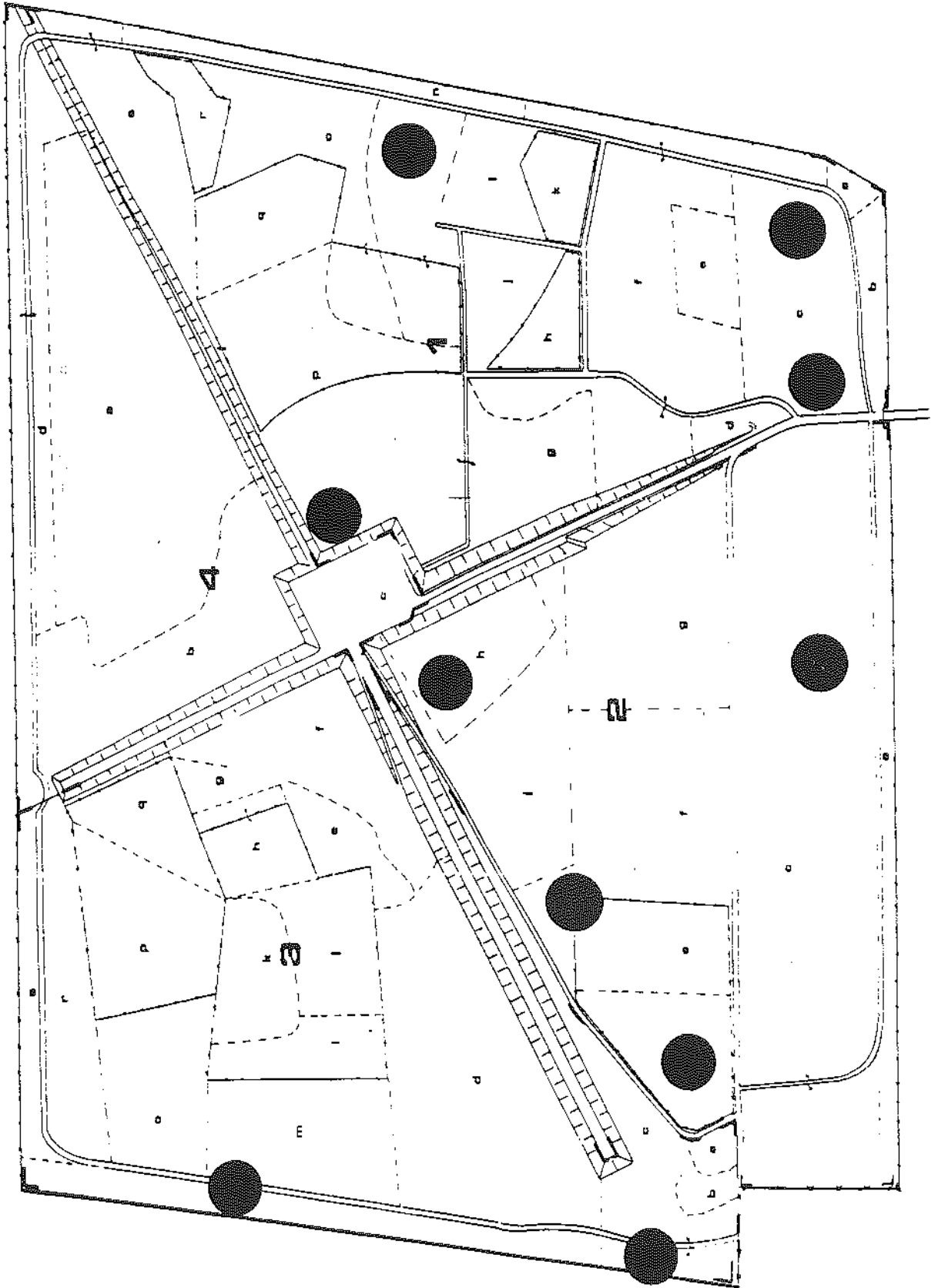
Fluiter 1 paar

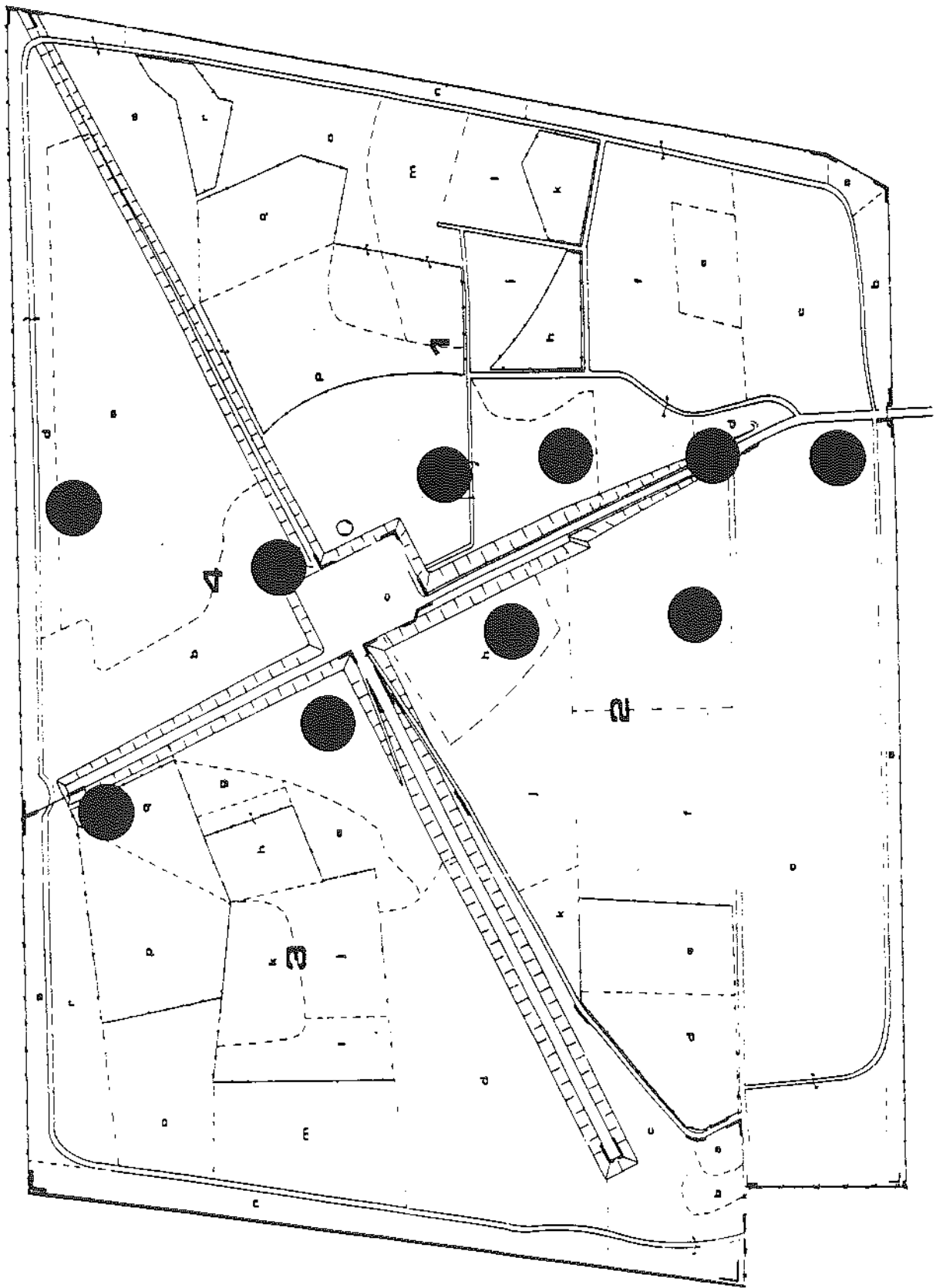

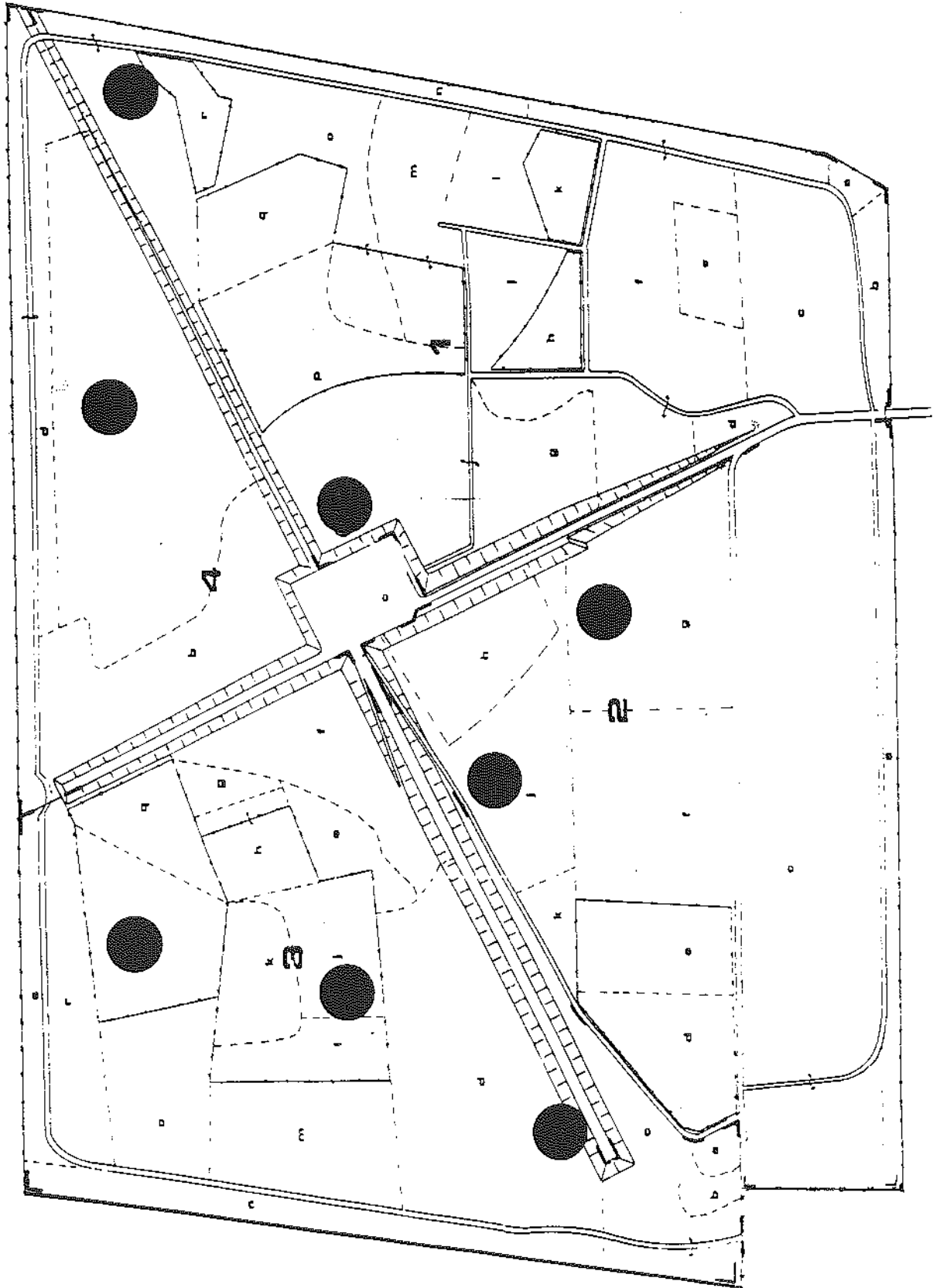

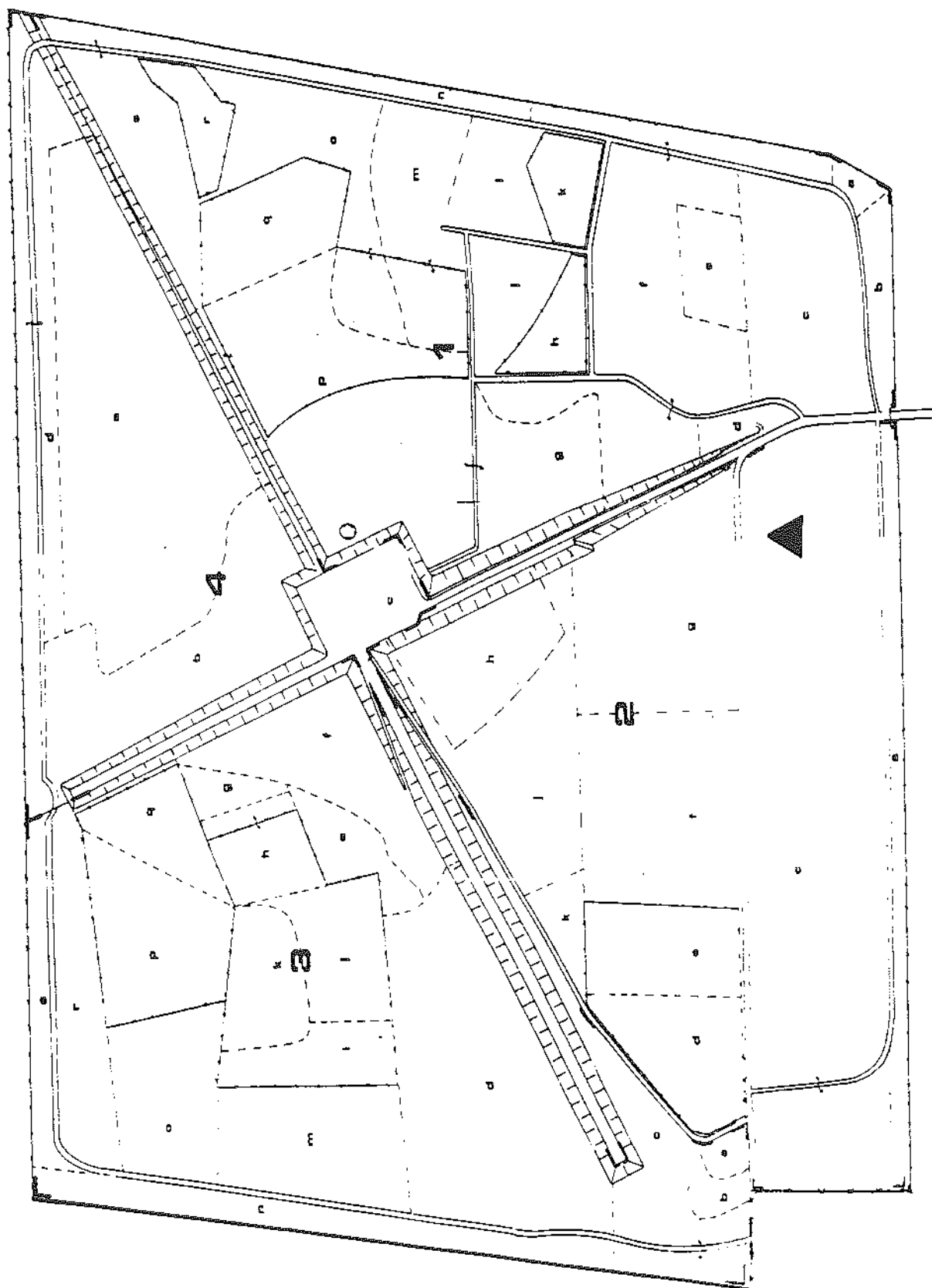

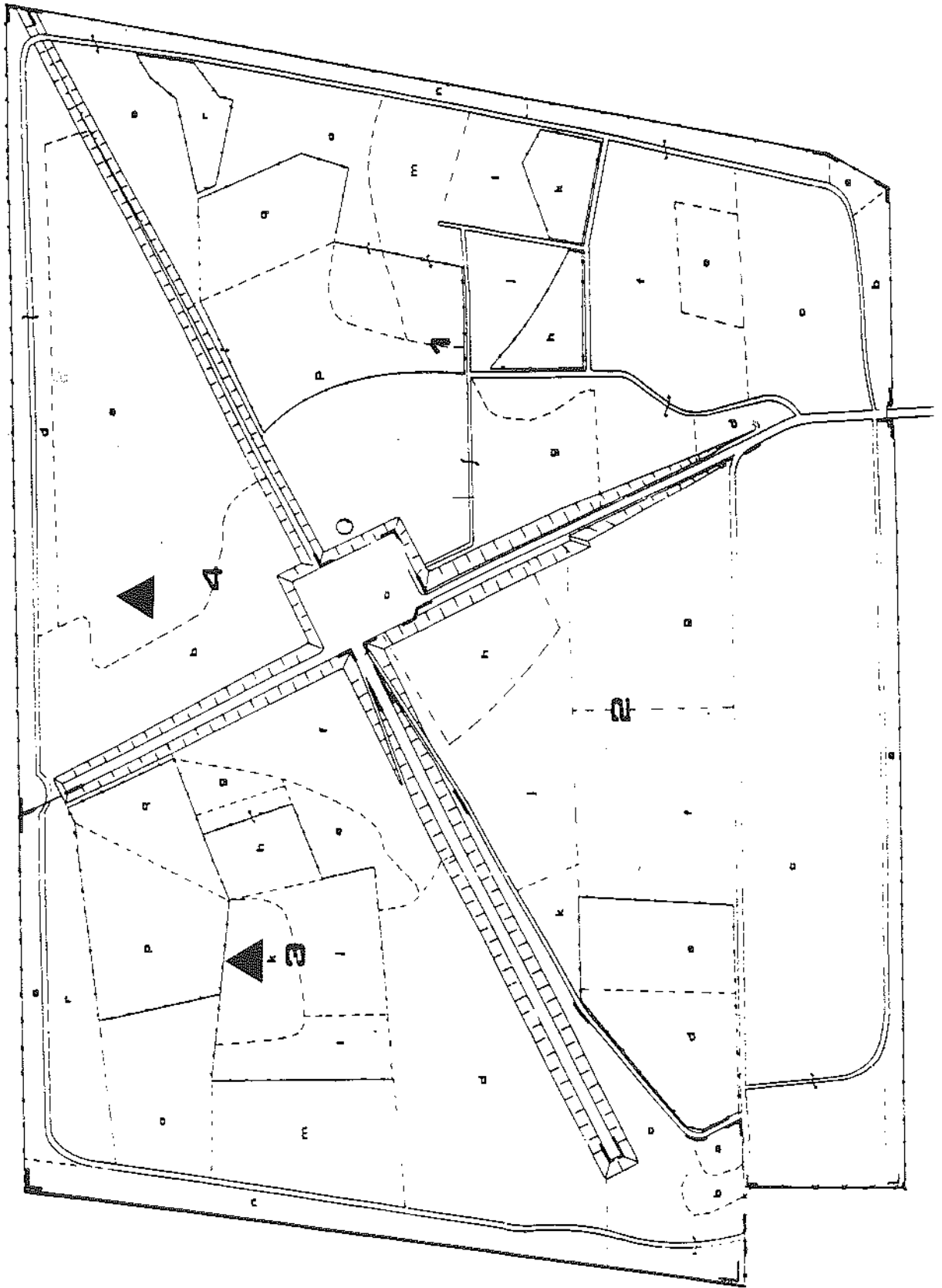

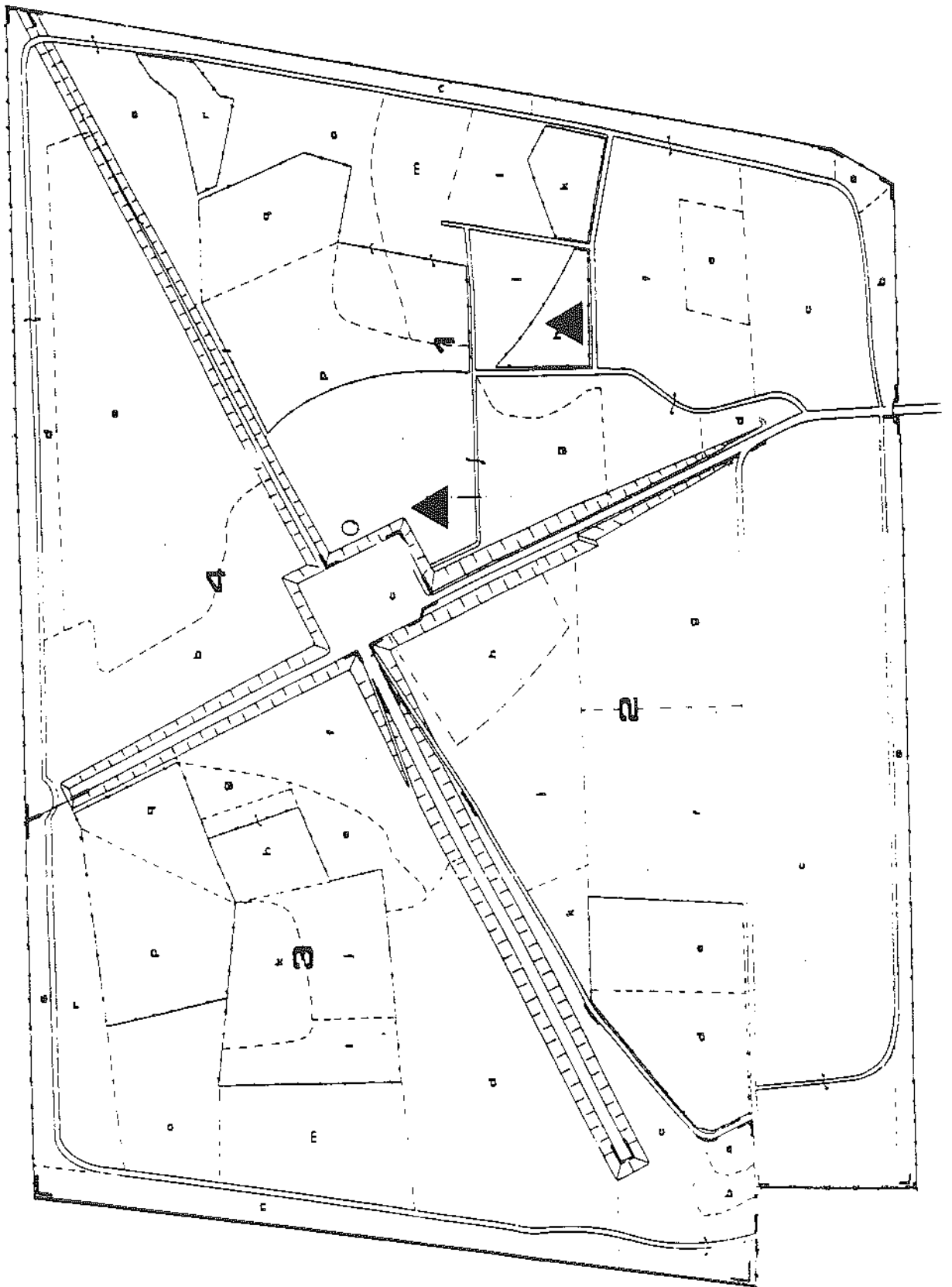

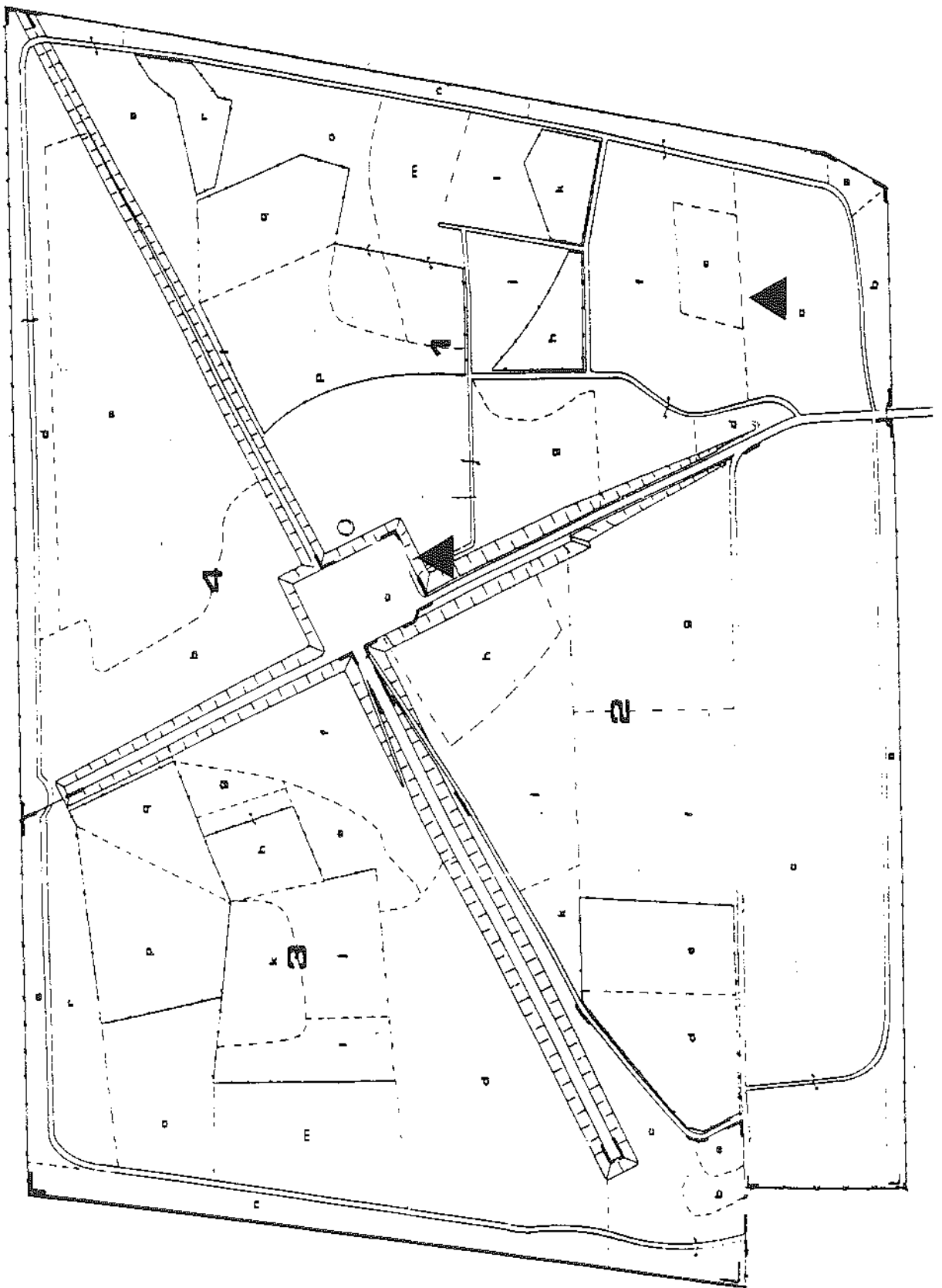

Staartmees 2 paren

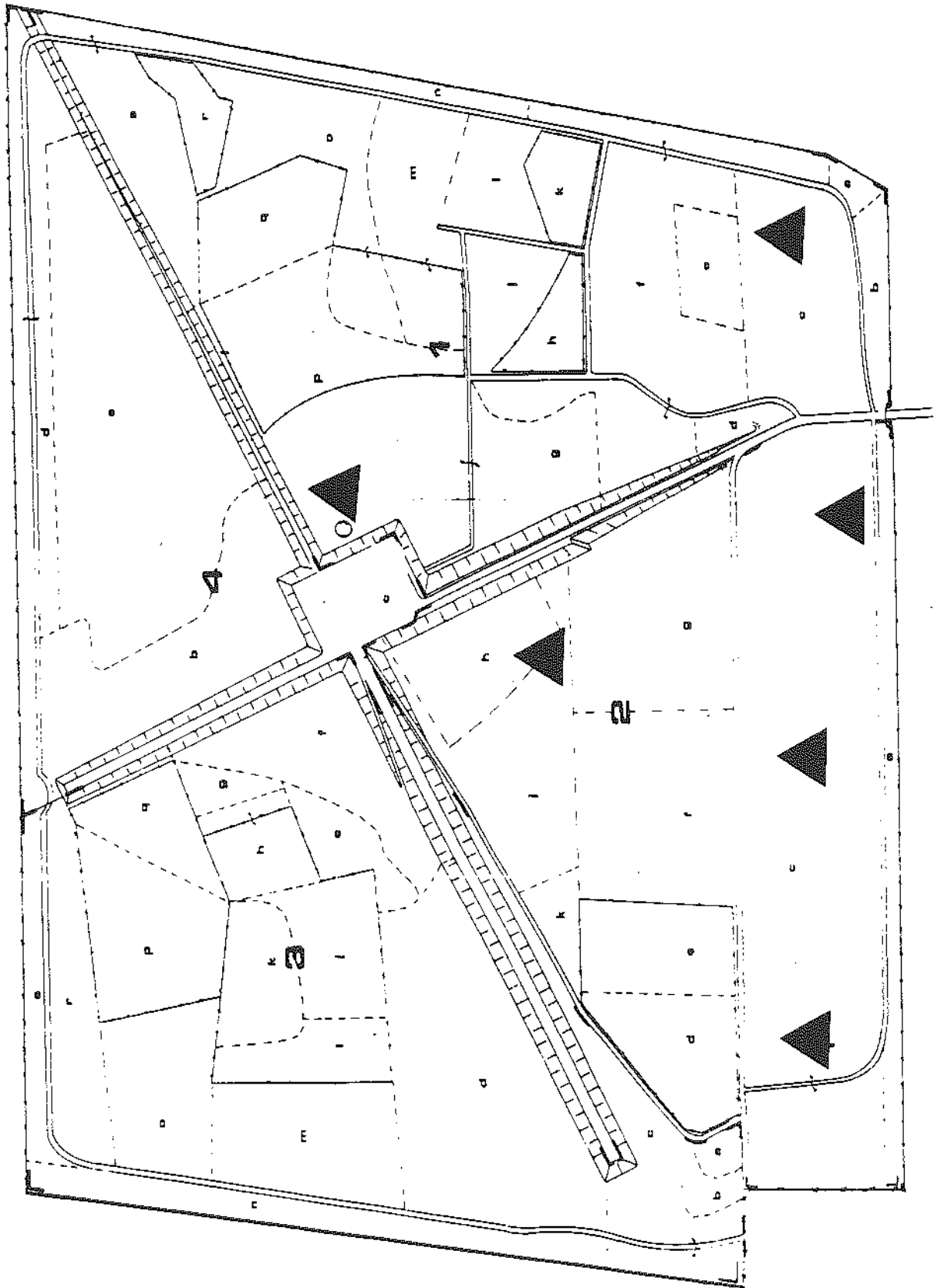

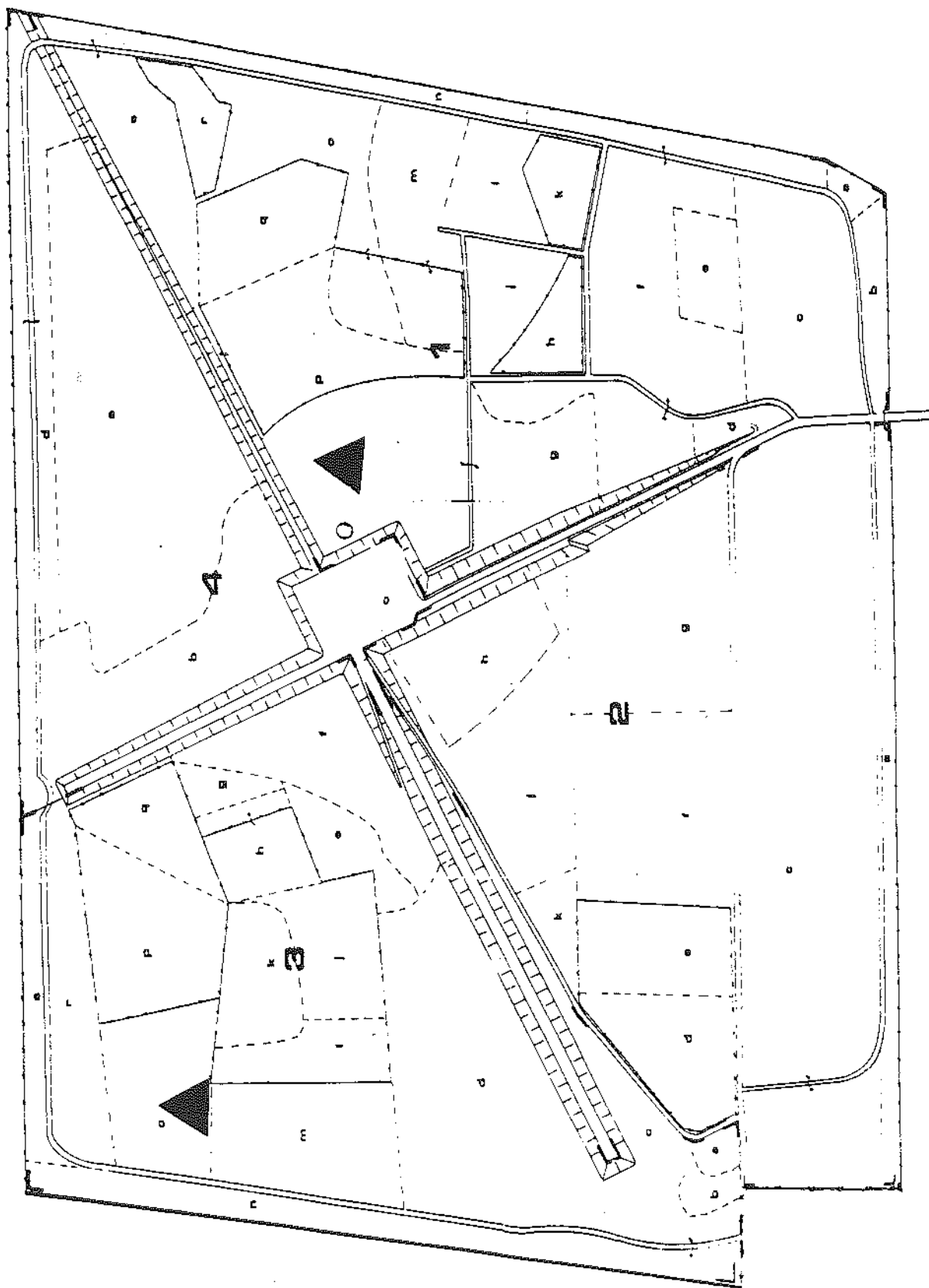

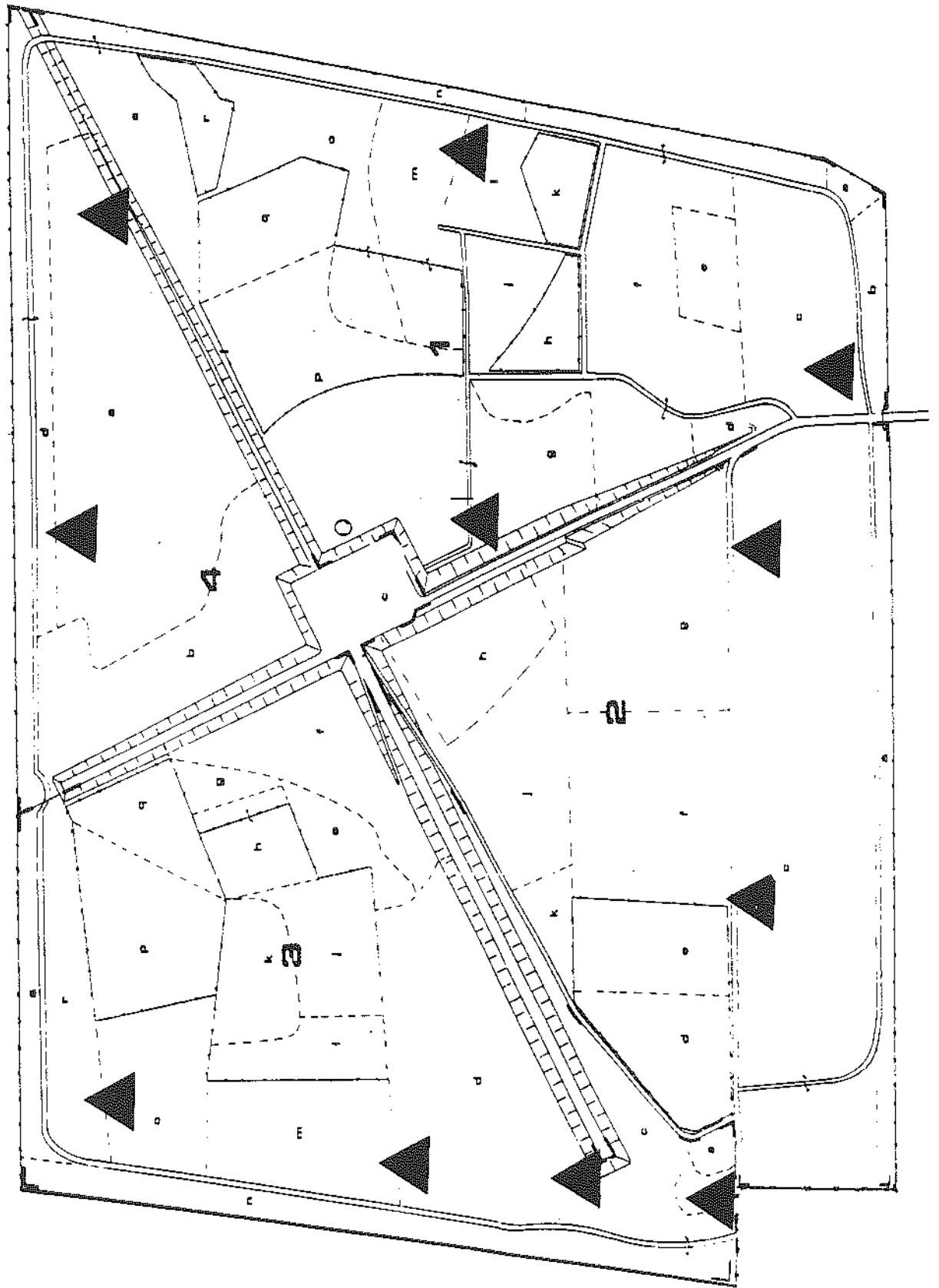
Boomklever 2 paren

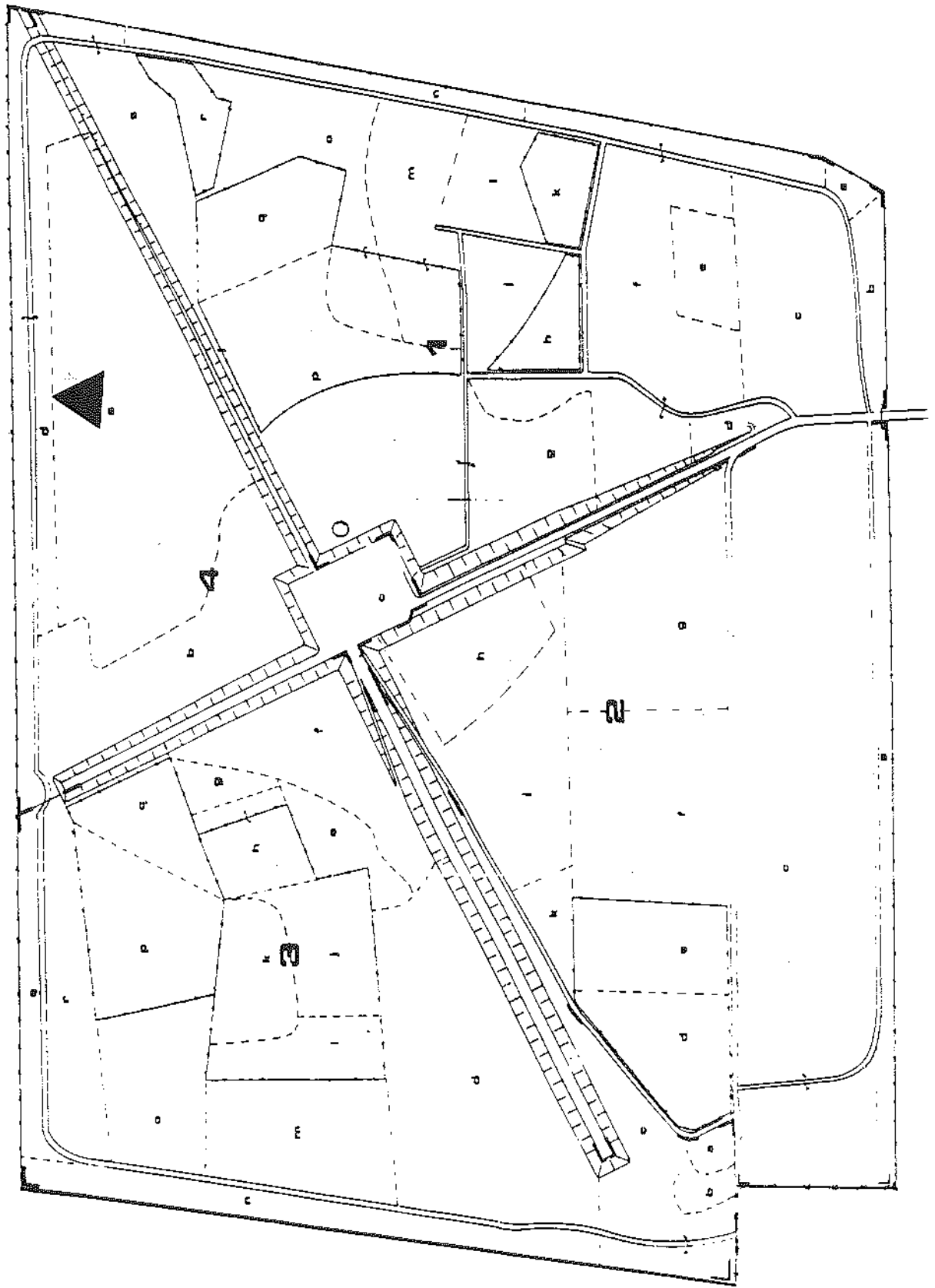

Boomkruiper 6 paren

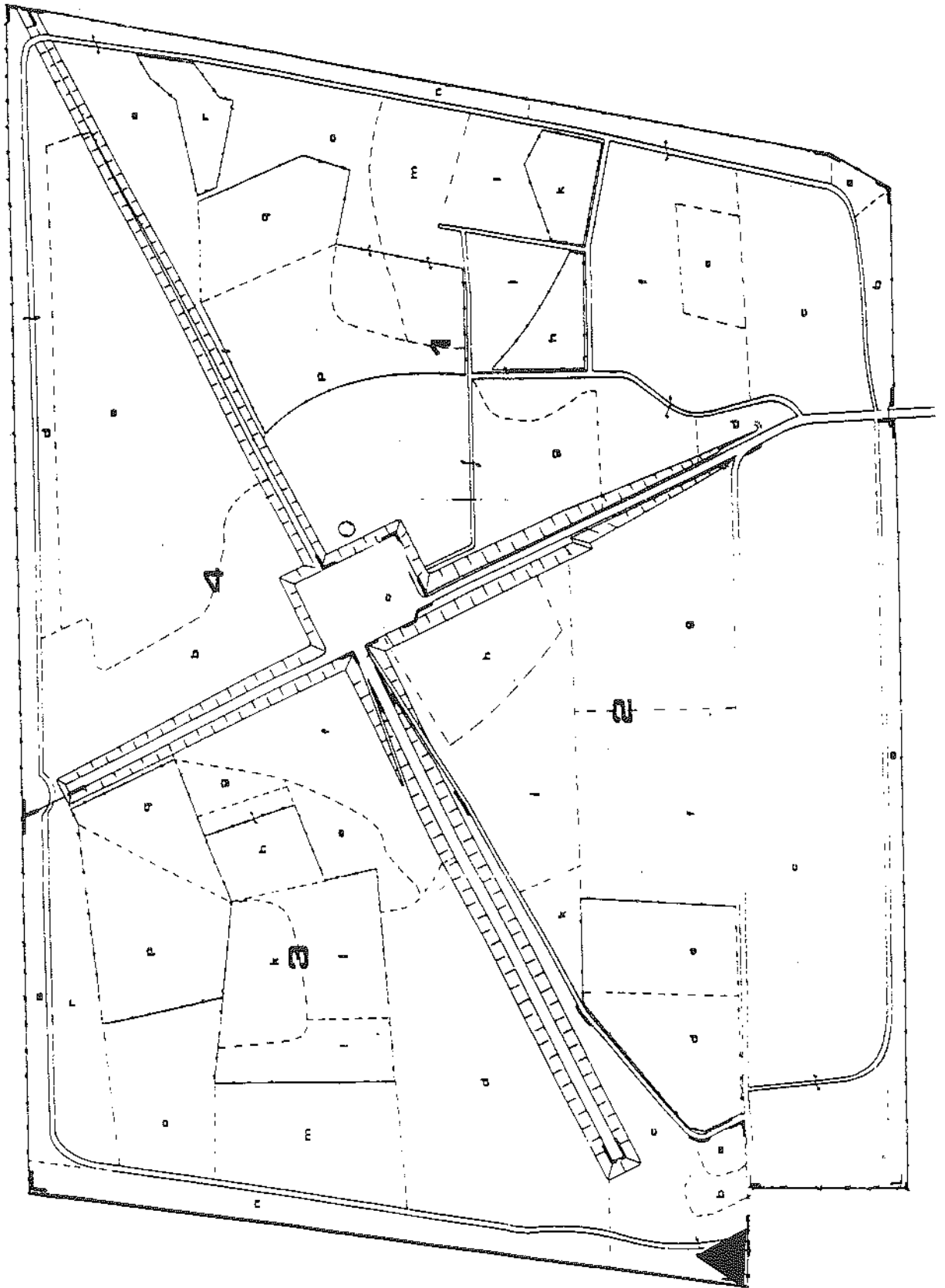

Ekster 1 paar

Vlaamse gaai 3 paren

